

2012 m. gruodžio 21 d., penktadienis

Nr. 46 (1014) | Kaina 2,50 Lt

D a i l ē | M u z i k a | T e a t r a s | K i n a s | F o t o g r a f i j a

Šiltų ir ramių šventų Kalėdų!

3

Krystiano Lupos „Miego miestas“

7

Meno projektas

8

Kalėdinis kritikos kaltūnas

Naujas „Kinas“

13

Roland Barthes. „Apsėstojo aktoriaus mitas“

Algirdas Šeškus. Iš knygos „Variacija buvimo išorėje tema“. 2012 m.

Kalėdos?

Agnė Narušytė

Laukiu pasaulio pabaigos, nors apsimetu, kad laukiu Kalėdų... Ir viisi apsimeta. Štai ir teksta liepta parašyti apie Kalėdas, tarsi nežinotų, kad jis bus paskutinis. Tarsi nematyti, kad šitas specigas, kurį atnešę lyg specialiai pasamdytas vėjas, yra pabaigos pranašas – nuo klimato atsilimo suprakaitavusios ir vėjyje peršalusios žemės džiova. Tai kas, kad, kaip visada, priešais mano akis šviečia kompiuterio ekranas, kojas šildo juodas šunelis ir taip kasdienuškai pakšteli įsiungdamas dujinis katilas. Visi jie – tik iliuzija, sukurta tam, kad būtu lengviau apsimesti ir man, kad rašau tekstą tik apie Kalėdas. Per didelę pabaigos atsakomybės slegią, sutraisko žodžius, iš teksto lukšto virsta sumaitoti viduriai. O juk paskutinis tekstas turėtų būti gražus. Ypač, jei yra tikimybė (sako, nedidelė), kad jo niekas neskaitys, t.y. neskaitys joks žmogus, tik kažkas ten, surengęs visą šią maskaradą. Kadaise mane mokė, kad kiekvienas tekstas turėtų būti rašomas taip, lyg būtų paskutinis.

Štai! Ir nuo atsakomybės neatleidžia nežinojimas, kad tai (pasaulio pabaiga) vyksta iš tikrujų.

Prisiminkime, kaip buvo Larso von Trierio herojams. Kalbu apie filmą „Melancholija“. Tai buvo perspėjimas, mums atsiustas 2011 metais – kad spėtume pasiruošti. Jie irgi iš pradžių laukė pabaigos ne iš tikrujų, prisitempė teleskopų (kadangi buvo turtingi – pačių didžiausių), tarsi ruoštosi žiūrėti filmą apie kosminę katastrofą, o iš neturėjimo ką veikti vaidino vestuves, iš pradžių apsimetinėdami, kad tiki amžina meile, paskui – kad yra per daug sudėtingos, pažeistos asmenybės, negalinčios pamilti, nes nemylėjo tėvai, ypač – motina, kuri buvo robotė, o gal ateivė, puotos metu visiem išrėžusi tiesą apie nekenčiamą vedybų instituciją. Bet labiausiai turėtume atkrepti dėmesį į vaiką – kaip jis elgiasi? Stengiasi neužmigtis, kad pamatyti, kaip iš visatos tamsos atklydusi planeta praskries pro žemę! Ir pramiega! Kaip visi pasaulio vai kai kasmet pramiega Kalėdų Senj (ar Santa Klausą, ar Senj Šaltį, ar Šventą Nikolausą – pavadinimas šiuo atveju nesvarbus)! Iš pradžių

atrodo, kad filmo herojai (tai mes) teisūs – mėlyna planeta elegišku pavadinimu „Melancholija“ didėja, didėja ir... pradedą tolti. Bet tai – tik apgaulingas manevras. Ji apsisuka, vėl didėja, didėja ir galiausiai užpildo visą dangą. Dabar jau visi laukia iš tikrujų. Niekam neberūpi išpudingas vaizdas. Žiūrovai tampa katastrofos dalyviai. Ir ką gijie daro? Tas, kuris anksčiau taip ramiai, taip sveikaprotiskai žinojo, kad pabaigos nebus, nusižudo, kad nereiktų raudonuoti. Ta, kuri iki šiol taip jautriai visus drausmino, guodė ir meiliai guldė į vonią savo kvišteliųjų seserį, supanikuoją, ima laktuoti, prisigalvoja pabaigai tinkamų ritualų, o pabaigoje sustingsta iš siaubo. O štai ta, kuri vis depresavo, neadekvaciū elgesiū erzino se-sers vyra, ardė šeimos idilę, dabar iš pagalių stato „stebuklingą urvelį“ – kad visi būtų ramūs, kai juos iškeps vienas ugniniis pūstelėjimas. Pastebite, kam ji tarnauja? Ne veltui ji nuo pat filmo pradžios vis žvalgo iš dangų, stebi žvaigždę, kai ki-

NUKELTA | 6 PSL.

Elitas ir getas

Jūratė Katinaite

Kultūrinė veikla Lietuvoje jau se-nai tapo nepadoriu užsiemimu vi-suomenės akysė. Na, ne taip jau se-nai – nuo 2009 metų, kai vienas po-kito kilo „Vilniaus – Europos kultūros sostinės“ skandalai ir gandai apie kultūrininkus, svainančius mi-lionus. Nors beveik niekas iš kul-tūrininkų tū milijonu nematė (tie, kurie matė, taip ir liko paslaptys), ap-smeižti liko visi. Nuo pat pradžių VEKS projektas buvo politikų idéja, nuleista kultūrininkams „iš vir-saus“ kaip dar viena Europos Sajun-gos direktyva, todėl ir kulminacijoje išvirto į politinį skandalą, kurio me-tu politikai nusišluostė rankas į kul-tūrininkų marškinius.

Praeius trejiems metams, regis, néra ko čia aitrinti senų, užsitrau-kusių žaizdų, tačiau, mano supratimi, randai matyti iš tolo ir jie, ži-noma, nepuošia. Sykį radikalai kurtus per kultūrininkų įvaizdį, pas-kui lengva numotum ranka į kultūrą, tiksliau, į jos biudžetą. Krziniais metais Kultūros ministerijoje nu-braukus beveik visas finansuojamas programos, visi poreikių sukruto į skurdū Kultūros rėmimo fondo iž-dą. Kiekvieną pusmetį traukėsi jam skirtos lėšos, o paraiškų kiekiai au-go aritmetine progresija. Taip buvo pasiekta dar vieną kultūrininkų įvaizdžio dugnas – tarpechinės rie-tenos, paramos negavusiuoj protesi-tai, sunyksis natū ir kompaktinių plokštelių leidyba, ištrigę tarptauti-nio bendradarbiavimo projektai ir daugybė kitų paralyžiuotų dalykų. Visa tai turėtų palaukti geresnių lai-kų. Tačiau kam visa tai prisiminti Kalėdų išvakarėse, kai reikia ap-žvelgti besibaigiančius metus ir pa-sidžiaugti pavykusiais darbais, užuot vėl kalbėjus apie pinigus, ti-ksliau, jų trūkumą? Betgi tas trūku-mas taip iškreipė kultūros gyveni-mą, kad Lietuva savo kultūrinio gyvenimo specifika imai vis labiau iš-siskirti iš kaimyninių šalių. Ten, kur valstybė palieka tuščią nišą, kas nors joje išsitauso.

Toji tuščia niša – ori kultūros poli-tika ir solidūs projektais, renginiai. Solidūs, žinoma, ne tuo požiūriu, kad susirenka prabangiai apsirengę žmonės pasižiūrėti, kam bus įteiktas „Auksinis svogūnas“, „Kri-stolinė kurpatė“ ar kokia nors stilinga kepuraitė. Tačiau vis labiau ima regėtis, kad stilingų kepraičių iš kurpacių atlaidai visuomenės akysė įgyja kultūrinio įvykio sta-tusą. Dar žiūrėk, juose groja or-kestras, dainuoja Onutė Kolobovai-tė ar kokia kita televizijos pagimdyta žvaigždutė, pametusi kelią pramo-

dėl to, kad bilietai kainos į tokio atlikėjo koncertą labai didelės, ar dėl to, kad unikaliosios kėdės niekas nepavogtu, bilietus tokiam koncer-te tikrina ne įprasti darbuotojai, o prestižinės apsaugos paslaugas tei-kiančios firmos tvirti vyrukai. Vis-ka iki komiškumo sureikšminta, rengėjų pastangomis garbingiausias vietas užima tas pats prabangus elitas iš „krištolinių kurpacių“ ce-remonijų. Taip, tai verslas. Jis ne-draudžiamas. Iš pirmo žvilgsnio netgi skatininas. Jauni, nepriklausomi organizatoriai imasi iniciatyvos pa-

gyvenimą tenka patirti tik keletą kartų. Tačiau prabangi publika, esu-tikra, liko nuvila: nebuvu blizgių, vikrių pasažų, pianistas sėdėjo ant nickuo neišskiriančios senosios fil-harmonijos kėdės ir vedė sukrečianti dialogą su klausytoju apie būties slėpinį, išėjimo paslaptį. Didelė publikos dalis snarčo, nerimavo, jai šis dialogas aiškiai buvo per sunkus, juk ji atėjo pasižiūrėti į neeilinį ne-eilinių vynų žinovą ir, matyt, tikėjo-si, kad ir rečitalis liesis lyg brangus vynas. Tačiau jis šniokštė juoda kraujo puta, kurios keteroje galėjai ižvelgti vilties spindulį. Ir priešingai, po koncerto sužinojau, kad nema-zai melomanų nejo į šį koncertą, pa-būgę blizgios reklamos. Liko apsi-rirkę ir vieni, ir kiti. Neturi recepto. Šio koncerto valstybė neparėmė, tad organizatoriai pasirinko „kri-štolinės kurpatės“ kelia.

Šiuo požiūriu absolūciai nepra-lenkiama „bohemiečių“ produserė ir režisierė Dalia Ibelhauptaitė, iro-džiusi, kad opera, tradiciškai laiko-ma perdėm brangių menu ir neiš-gyvenančiu be valstybės paramos, gali tapti verslu. Agresyvi, dažnai vulgari reklama neatbaido publikos, neatbaido ir komerciniai, ant profesionalumo ribos balansuojančios, dažnai nuslystantys į kičo duobę pa-statymai. Vadinas, produserė pui-kiai perpranta nebrandžios kultūri-nės savimonės visuomenę ir gana tiksliai pataiko. Tačiau ir jি pavargo, ieškodama atramos mecenavi-mo tradicijų ir įstatyminės bazės stokojančioje šalyje, tad išitaisė Vil-niaus savivaldybės, garsėjančios skolomis ir savo kultūros institucijų marinimui (turi galvoje chorą „Jauna muzika“, Šv. Kristoforo orkestrą), kišenėje. Pasirodo, komer-ciniams pastatymams remti lėšų at-siras.

Ačiū Dievui, kad yra ne tik nau-joji, bet ir senoji muzikų karta, kuri dar geba atskirti pelus nuo grūdų, ti-kliau, menų nuo pakuočės, tačiau ir jai būna netikėtum. Ir čia nor-čiau prisiminti neišdildomą išpūdį palikusį pianisto Valerijaus Afanasjevo rečitalį, taip pat skambiai re-klamuotą, apšlakstytą rečiausią vyn-ų degustacijomis. Koncerto poveikis buvo toks stiprus, kokį per

Valstybei apleidus kultūros poli-tiką, ima formuotis kitokia kultūros politika. Nieko čia unikalaus. JAV, didžiai dalimi ir Jungtinės Karalystės kultūra taip ir skleidžiasi. Pati savaime. Ir ten daug puikių dalykų vyksta be jokių valstybinių strategi-

jų ir finansavimų. Panašu, kad Lie-tuva, garsiai to neįvardijusi, jau ga-na aiškai suka tokios savaiminės kultūros link. Tad ko gi čia būgstau-ti? Argi Londone ir Niujorke ma-zai puikių meno įvykių? Anaiptol. Tačiau ten gausu ir išprususios publikos, gebančios atsirinkti, ką jí no-rėtų išgirsti ir pamatyti.

Yra ir kita medalio pusė – pačių renginių organizatorų ribotumas. Neiškėtina, tačiau krziniais metais Lietuvoje išauga festivalių skaičius. Valstybė iš dalies paremia jú per šimtą, dar beveik antra tiek festiva-lių norėtų paramą gauti. Lietuvos miestų ir miestelių kultūrininkai nicko daugiau ir nesugalvoja – tik festivalius, kurių turinį klonuoja iš vieno regiono į kitą su itin retomis išimtimis. Užuot pasirūpinę sodres-niu kasdieniu gyvenimu, išleidžia-me paskutinius grašius rengiami šventes.

Kol mes švenčiame, estai ir len-kai pasirūpino kasdiene duona, ne tik popieriuse pasitvirtinę strategijas. Todėl kryptingai vystoma jú kultūros infrastruktūra ir eksportas. Tai nerečiška, kad pas juos nesiver-žia komercinės tendencijos, tačiau jos turi susirasti savo nišą, o ne iši-taisi valstybės apleistoje.

Senoji tvarka griūna, krizė ši pro-cesą pagreitino, visuomenė nebeno-ri remti profesionalių ir jai nepa-trauklių kultūros ir meno projektų, politikai kaip įmanydami pertosi šių priedermių, Kultūros ministeriją tarp koalicijos partnerių mėtydami lyg gilią medūzą, kurios nickas ne-nori liesti.

Kas toliau? Kalėdų išvakarėse kompozitorius, Nacionalinės premijos laureatas Osvaldas Balakauskas atšventė 75-metį. Prieš beveik 30 metų jis yra pasakęs, kad „visuomenės sveikatai būtina salyga – am-žininkų meno nesupratimas“. Nese-niai paklausiau, ar šiandien jis dar pritartų šiai minčiai. „Žinoma“, – atsakė profesorius. Todėl lieka vil-tis, kad menas, kaip ir gyvenimas, tu-ri kitokią logiką ir likimą, nei var-ganos valstybės galvos gali nuspresti.

„Bohemiečiai“ kalėdinį koncertą „Arlijos iš dušo“ pristatyme

gū pasaulio labirintuose. Taip atsi-randa kultūros simuliakrai.

O kas darosi su vadinamojo gry-no meno renginiu? Jie stokoja finansavimo, nukenčia jų kokybę, viešinimas, reiškia – ir prieinamu-mas galimai suinteresuotai auditori-jai. Tie, kurie išlaiko profesiona-lius kriterijus ir deramą lygi, tampa savotiškais getais su savo negausia auditorija. Tačiau yra ir kitas kelias – imtis „krištolinės kurpacių“ metodikos, kitaip tariant, nuožmiae kom-mercializuoti meninį įvykį. Tuomet rašomi absurdžiai viešujų ryšų pra-nešimai, kuriuose, nevengiant faktų iškraipymo ir netgi grubių kalbos kliaudų (internetinė portalai net ne-sivargina jų ištaisyti), skanduoja-ma apie bereikšmius dalykus iš priva-taus menininkų gyvenimo, pavyzdžiu, apie pianisto kėdę, kurią jis visur vežoja su savimi. Nežinia, ar

versti meną prestižine preke. Tai kas, kad pianistas – viso labo profesionalus virtuoza, kokių čia yra daug koncertavę ir už kurių pasiroydymą klausytojui užtenka sumokėti 5 ar net 10 kartų kuklesnę sumą? Viešieji ryšiai veikia, publika pasi-mégauja (ti-kliau, dauguma apsieme-ta besimégaujanti, juk koncertas – elitinis), pabaigoje, savaime supran-tama, naujuojų laikų mada – audrin-gos ovacijos stovint.

Ačiū Dievui, kad yra ne tik nau-joji, bet ir senoji muzikų karta, kuri dar geba atskirti pelus nuo grūdų, ti-kliau, menų nuo pakuočės, tačiau ir jai būna netikėtum. Ir čia nor-čiau prisiminti neišdildomą išpūdį palikusį pianisto Valerijaus Afanasjevo rečitalį, taip pat skambiai re-klamuotą, apšlakstytą rečiausią vyn-ų degustacijomis. Koncerto poveikis buvo toks stiprus, kokį per

Aleksandra Juozapėnaitė-Eesmaa

Tebegirdžiu jos reiklų žodį

Živilė Ramoškaitė

Kaip ir daugelis, tausojančių tē-vų ir senelių tradicijas, labai laukiu šventų Kalėdų. Laukiu Kūčių vakarienės ruošimo, ramybės, šventinės giedros ir džiugesio. Atrsiribuoju nuo prekybinio šurmulio, įkyrios dovanų reklamos, gatvės triukšmo.... Ačiū Dievui, turiu kur pabėgti.

Paskutinės nueinančių metų die-nus juda keistai – prašvilių nepaste-bėtos arba sustingsta, kamuodamas sunkiomis mintimis, nerimu, širdgė-la. Stengiuosi galvoti apie šviesiau-

sias besibaigiančių metų akimirkas, bet ne visada sekasi. Visi turime skaudžių netekėjų – kas šeimoje, kas tarp draugų, bendradarbių ar iš-kilių asmenybų, kurias gerbė ir my-lejo: Rimantas Geniušas, Stanislovas Kuzma...

Mano mintys jau kelios savaitės sukas apie netikėtai lapkričio 22-ają nebūtin išėjusią pianistę Aleksandrą Juozapėnaitę-Eesmaą, Alytę, kaip ją vadino daugelis vyresnių muzikų. Šis mažybinius vardas prigijo jai nuo vaikystės, kai atvesta į Dešimtmetę muzikos mokyklą šešerių metų mer-

gytė pedagogus nustebino nepa-prastais muzikiniai gabumais, o sė-dusi prie fortepijono laisvai skambino Muzio Clementi sonatinas. Iš tos mažos, vargo ir nepriteklių sko-nių pažinusios Alytę išaugo iškili tauri menininkė, galinga asmenybė, kurios autoritetu ir žiniomis visuo-met galėjai pasiremti. Autoritetai gali slėgti, bet tik ne Aleksandra Juozapėnaitė (labai jai tiko šis di-dingai skambantis vardas): ji provo-kavo atvirumą, dialogą be gudragal-viškų nutylejimų ir veidmainiavimo, nesvarbu, kad pati galėjo galvoti ki-

taip. „O tarp kitko...“ jos mėgsta-ma frazė, tarytum mintyse vykstančio pokalbio tešinys. Ji mąstė nuolatos, bet nebuvu „meniškai“ išsiblaškiusi, visuo-met dėmesinga kitam ir stebėtinai tiksliai išsimenant jai pasakyti žodžius. Buvo nepaprastai reikli sau ir kitiem, kartais iki kankinančios ne-vilties. Kada Jūs baigsite sigrūti infan-tilizmo liga? Kitasyk susimąsčiusi staiga pasako: „Kiekvieną kartą ei-damas į sceną privalai savęs pa-klausti, ar turi teisę joje būti?“

NUKELTA | 3 PSL.

Miego miesto gyventojams

Audronis Liuga

Septyniasdešimtmetis Krystianas Lupa yra vienas radikaliausių mūsų dienų teatro menininkų. Jis nesistengia šokiruoti. Nepropaguoja madingų performatyvaus teatro teorijų ir praktikų. Priešingai – iš pažūros Lupa yra konservatyvus. Jo teatro centre visada buvo ir išliko aktorius bei žmogaus vidinis pasaulis. Tad kas čia radikalai?

Naujausi Lupos spektakliai – 2011-aisiais Vroclavo „Teatr Polski“ sukurtas „Laukiamasis kambarys.0“ ir ši rudenį teatre „TR Warszawa“ pasirodės „Miego miestas“. Lenkijoje buvo sutiktai taip prieštaringai, kaip jokio kito režisieriaus darbai (net „Dialogo“ festivalyje parodytas skandalagingasis Romeo Castellucci opusas „Apie Dievo sūnaus veido konцепciją“ nesukėlė tiek ginčų). Beje, „Laukiamojos kambario.0“ i „Dialogo“ nejtraukė ilgamečių Lupos gerbėja Krystina Meisner, ir tai bene geriausiai atspindėjo dailies lenkų kritikų nuomonę, kad Maestro išsišėmė ir iš esmės kalba apie nieką, eksperimentuodamas su aktoriais ir žiūrovais. Tačiau yra ir tokia, kurie mano, kad Lupa, kaip retas kitas menininkas, sugrąžina teatrui esamojo laiko pojūti ir pertekliai šiandieninio žmogaus akistatą su pasaule.

Žinoma, tokie menininkai kaip Lupa visada turėjo ir turės oponentų bei sekėjų. Pastarieji yra pasirengę iškirsti beribę savo dievinamo režisieriaus spektaklių trukmę ir sutinka juos ovacijomis ne tik Lenkijoje, bet ir kitose Europos šalyse. Varšuvuje teko matyti penktą iš eilės vardinamą koncertinių valandų trukmės „Miego miesto“ premjerą, ir pusės tūkstančio vietų kino studijos salė buvo pilna iki pat spektaklio pabaigos (didžiuma žiūrovų – jauno amžiaus). Šiai publikai (arba nemažai jos daliai) profesorių Lupa atrodo jaunas, madingas, radikalas, o jo kuriamas teatras veikia kai narkotikas.

Lupos radikalumą pirmiausia le-

mia jo mąstymas. Jis tyrinėja ribines žmogaus situacijas, per kurias atveria tai, kas paslėpta kasdienybėje – tikruosius žmogaus veiksmų motyvus, jo lūkesčius, troškimus ir baimes, nusivylimų priežastis. Ludos spektakliai, gimię iš kūrybinių laboratorijų, savotiškai pratešia vieną kitą, ir čia svarbūs ne tiek jų siužetai, kiek bendras tyrinėjimų keiliai. Juo žengia kūrybine bendruomenė tapę vakarykščiai studentai ir patyrę meistrų, per teatrinių vyksmų ugdantys save ir savo santykius su kita žmonėmis. Galima sakyti, kad Lupa naudoja teatrą kaip terapijos priemonę. Bet priemonė neįsivaizduojama be tikslo. Ji galima pavadinėti kūrybos prasmės ir vėtes šiandieniame pasaulyje paieška. Siekdamas šio tikslo, Lupa nuolat ji kvestionuoja. Jis rodo, kaip kūrybos utopija gali būti sugriauta nuolat vykstant žmogaus transgresijai, išgamtam saviraiškos troškimui, ne-pilnavertiškumo kompleksams. Kūrybos ir destrukcijos simbiozė ir nuolatinė kritiška jos refleksija – tai yra Ludos teatro variklis, išskanties grandiozines jo spektaklių mašinas. Ir ugantis jo aktorių hiperjautruma, autorefleksiją bei kritinį mąstymą – visa tai, kas padeda atskleisti giluminis šiandienos žmogaus prieštaravimus.

„Miego miestas“, sukurtas pagal austrių rašytojo ir dailininko Alfredo Kubino romaną „Anapus“, yra šiandienio Ludos teatro kvintesenčija ir manifestas. Pirmą kartą jis inscenizavo šį romaną 1985-aisiais Krokuvos „Stary“ teatre. Dabar Lupa sugržo prie jo siekdamas apibendrinti savo mintis apie esamajį laiką, o tiksliau – tą belaikiškumo būseną, kurią išgyvena šiuolaikinis pasaulis. Ir per „miego miesto“ parabolę apčiuopti jo pulsą.

Miego miestas Perlas – tai savotiška utopinė Arkadija, skirta tiems, kurie nusivylė dabartimi. Ją kažkur Azijos pakraštyje sukūrė mistikas magnatas Patera, kad čia atvykę žmonės per savo sarnus sugrįžtų į praeitį arba nusikelštų į ateitį. Pate-

ros ir jo draugo dailininko Alfredo (paties Kubino alter ego) jaunystė prabėgo dideliu idėju, manifestu, kūrybos laikais (nuoroda į XX a. pradžią). Iš jų liko tik prisiminimai ir noras pasukti laiką atgal. Tačiau sarnai apgaulingi – užuot keliatę laiku, žmonės atsiduria akistatoje su pačiais savimi ir savo dvasinėmis traumomis. Ir tampa savo sarnų įkaitais. Visi ieško Pateros pagalbos. Tačiau jis kažkur dingsta, o kai pasirodo, yra panašus į psychinį ligonį. Alfredas bergždžiai bando su-

nusivylusiems visais visuomeniniais judėjimais, jems lieka tik sarnai. Tačiau – likimo ironija – išsvajota Perle jiems sarnuoja košmarai. Ir nors jie vienas su kitu elgiasi gedingai ir yra nepataisomi ekshibicionistai, visi sutartinai ateina į naujojo Fellini filmo „Odė džiaugsmui“ aktorių atranką. Ar tai nepanašu ir į mus pačius?

Beveik septynių valandų trukmės Ludos spektaklyje nėra jokių pastatyminiu efektų. Dėmesį traukia kitas – aktorių atsivėrimai, jų nušvi-

jo įžvalgas. Jis turi drąsos kurti spektaklius tarsi „apie nieką“ ir, suvokdamas neišvengiamą kūrybos pralaimėjimą prieš gyvenimą, išlikti nepataisomi idealistu. Ludos teatras savaip moko gyventi „dūžtančiose formose“. Apie tai yra režisieriaus alter ego Alfredo žodžiai, kuriais jis kreipiasi į sarnų miesto gyventojus: „Kiek galima gyventi viiltimi, kad keliaujame kartu? Gal tu visada buvai vienas ir kelionė, kuriai paskyrei savo gyvenimą, buvo tik iliuzija. (...) tada suprant, kad

„Miego miestas“

K. BIELINSKIO NUOTR.

grąžinti viltį teikianti bendrumo jausmą čia įkalintiems skirtingo amžiaus ir likimo bendrakeleiviams – kiekvienas galvoja tik apie save ir jų egocentriškos išpažintys griauna bet kokias iliuzijas. Juo žlugimą Lupa demaskuoja pasitelkės mistinį Fellini personažą, neva kviečiantį visus vaivinti į naujame filme „Odė džiaugsmui“...

Naujoji Ludos „Miego miesto“ versija yra jo paties esamojo laiko autorefleksija su kandžiu komentaru apie savo šalies dabartį ir kuriančio žmogaus vietą joje. Personažai, susibūrę uždarame kambaryste su langu į aikštę, iš kur atsklinda neaišku dėl ko manifestuojančios minios keliamas triukšmas, yra lyg Naujas arkoje išsigelbėjimo nuo pasaulio išskantys menininkai ir intelektuali. Nudegusiems nuo politikos ir

timo ir rezignacijos momentai, išgyventi čia ir dabar, be jokio vaidybų netikrumo. Spektakliui įpusėjus supranti, kad Lupa iš esmės režisuoja ne aktorius, bet žiūrovus. Tiksliau – žiūrovų esamajį laiką. Hipnotizuojantis spektaklio ritmas ir svaidžio atmosfera provokuoja žiūrovą išsilieti į miegančio miesto gyventojų gretas arba pasipriehinti ir išeiti. Lupa samoningu provokuoja vienokį ar kitokį žiūrovo pasirinkimą. „Jie miega“, – ištariai publiką nužvelgęs vienas iš personažų, spektakliui artėjant į pabaigą. Ir susunka: „Pabuskit, idiotai!“

Kodėl kalėdiniam „7md“ numeriui kalbu apie Krystianą Lupą? Pirminiausia todėl, kad jo „Miego miestas“ man tapo didžiausiu šių metų atradimu. Ir ne tik meniniu. Vertinu Ludos bekompromisę poziciją ir

tai, kam teikei didžiausią reikšmę, kas, manei, yra įmanoma ir taps didžiausiu tavo, mūsų atradimu, stūksu pričiaus mus nepasiekta, neįkūnya, nejveikta... ir tai, ką laikai savo rankose, yra iš esmės nieko verta...“ Čia glūdi atsakymas į retorinius klausimus, pasigirstančius iš skirtingų pusiu, – kam šiandien statyti arba atstatyti ne tik „sarnų miestą“, bet ir Katedrą, ir Merlino įkvėptą Ap-skritajį stalą, ir apskritai daryti panaušius dalykus? Iš esmės tam, kad patirtum Sizifo pralaimėjimą, kuris yra daug vertingesnis už mūsų gyvenimo siūlomas pergales.

Gyventi be iliuzijų, bet neišsižardant idealų neįmanoma išmokti, tačiau verta kasdien mokyti. To norėčiau palinkėti sau ir visiems, išgyvenusiems dar vieną pasaulio pabaigą.

ATKELTA IŠ 2 PSL.

Mūsų keliai susitiko dabartinėje Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje 1968-aisiais, o paskutiniųk pasimatėme pernai lapkričio pabaigoje per I. Pogoreličiaus rečitalį Filharmonijoje. Pirmasyk mačiau ją višiskai sutrikusi – ar dabar jau leidžiamai ir šitaip groti Lisztą? Nucreipėme kalbą linksmesne kryptimi, dėkojau už įteiktą Estijoje išleistą dvigubą CD, o prisijungus jos lietuviškų įrašų leidėjai Rūtais Skudinei energingai svarstėme, ką dar iš jos įrašų reikėtų išleisti. Kaip paprastai, ji kalbėjo retsykiai skambiai musiųokdama...

Penkerius metus ji buvo mano pedagogė, o paskui tapome nemai-

tomas vidiniai saitais surištomis bičiulėmis, nepaisant retų susitikimų. Pamenu, labai varžiausi pirmąsyk recenzuodama jos koncertą, kitių teisinais nieko neparašiusi apie kamerinį koncertą, kai su Aleksandru Livontu ji atliko L. van Beethoveno smuiko sonatas. *Tai jums nepatiko mūsų duetas?*

I fortėpijo meno aukštumas įkopusių pianistei nebuvo didelė laimė gauti būrį bendrojo fortėpijo studentų, bet mums tai tapo likimo dovana. Jis labai jautriai rinkdavo repertuarą, nežinau, kaip kitiems, bet man yra leidusi atsiskaiti kūrinio, kuris buvo visai „ne prie širdies“. Vienais metais su bendrakursiu kompozitorium L. Anenbergu parengėme kelis visai naujus avangardiskus lenkų autorų opusus keturioms rankoms. Jis reagavo su humoru: jei mums tai patinka, pra-

šom, betgi čia nėra ką groti! Galvoje skamba jos aštrokas balsas ir jvairomis progomis pasakyti minčių fragmentai. Grįžusi po studijų Maskvoje ji ilgėjosi didžiausiu pianistų koncertu. Nugirdusi kokią provincialią repliką apie tuo metu jos ypač vertintą pianistą, pyktelėjusi sušukdavo: „Jūs dar nesuvokiate, kas yra Richteris!“ Beje, ji pati lygiavosi į didžiausius fortėpijo meno astovus, apie tai kalbėjo ne kartą. Todėl labai svarbus buvo legendinio A. Rubinstein, kuriam stažuodamas Paryžiuje pagrojo beveik visą savo repertuarą, jos talento pripažinimas.

Tarp savo senų užrašų saugau trumpą pokalbio fragmentą apie jos repertuare itin svarbius L. van Beethoveno Ketvirtosios sonatos Largo dalies tuomet naują interpretaciją. Man regis, tai buvo po 1995 m.

M.K. Čiurlionio konkurso, kuriame ji dalyvavo kaip žiuri narė ir davė interviu „7md“. Šis fragmentas buvo „ne į temą“, tad liko nepublikotas. Pateikiu jį be kabučių, nes magnetofono juosta buvo pasibaigusi.

Puikiai prisimenu, kaip anksčiau grojau šią sonatą. Tuomet tragediškai gaidžiau pasirinkau dėl to, kad kompozitorius nuoroda Largo inspiruoja tragediją, kviečia interpretuotojų būtent taip išreikštį savo mintis. Galbūt dar tragedinė nuoroda būtų Gravė; Lento – lėtas, gal labiau kontempliatyvus tempas. Tai, kad parašytą Largo, o ne Andante arba Adagio (reiškiančius labiau tėkmės būdą, Andante yra greičiausias iš šių lėtųjų tempų) – labai svarbu. Dieviškas Largo; man tai įejimas į bažnyčią ir svarbiausia čia ne tai, ko tu Dievo prasai, bet tai, kaip su juo kalbi. Jei

eini tokios būsenos, kai visa nukreipia tragediją linkme, išreiški kaip tik tai. Tačiau jei eini į bažnyčią susikaupei ir su Dievu kalbi kitu pagrindu, labai rimtai, galbūt dramatizmas išlieka, bet tai jau ne tragedijas, jis nuslėgsta. Ten yra gaidos per dvi oktavas, tarsi ašaros, lėtai byrančios ašaros; tačiau juk yra ne vien skausmo ašaros, gali būti padėkos ašaros arba giedrių šviesaus liūdesio ašaros... Apie Beethoveno Sonatas traktuotę man daug kalbėjo taip pat ir tada mane girdėjė latviai ir estai, kažkodėl visi tai įsiminė. Prisimenu, būsena anuomet buvo tokia, kad gredama vidiuje verkiav. Orez tyrojo kažkokis tragedijas; viskas turėjo antrą prasmę, viskas buvo perleidžiamą per tam tikrą prizmę. Dabar man tos prizmės nereikia, Largo dalis tebėra sukaupta, bet kitaip.

Su geriausiais linkėjimais

2012-ieji Lietuvos šokiui

Sigita Ivaškaitė

Vos tik paprašyta parašyti besibaigiančių metų Lietuvos šokio apžvalgą susimąsiu: o kas gi šiemet įvyko? Prisipažinsiu, ši sezona gana sąmoningai buvau atitolusi nuo šios teatro terpės kasdienio gyvenimo, tad pasidarė iš tiesų jdomu susumoti ir savo išskai palyginti joje nuveikus darbus bei jų specifiką.

Negaliu neprisiminti „Auksinių scenos kryžių“ apdovanojimų sukeltos skandalo, kai šokis buvo tiesiog išbrauktas iš nominacijų. Jaunuji menininkų kategorijoje, nominuoti liko vieninteliai gatvės šokio spektaklio „Feel link“ kūrėjai Laurynas Žakevičius ir Airida Gudaitė. Buvo pareikšta daug nuomonų, išvardytos priežastys, baisčiasi galimomis pasekmėmis, tačiau dabar galvoti reiktų ne apie tai, kas buvo, o ko iš to buvo pažymyta. Ir ar buvo?

Labai trumpam šis „akibrokštasis“ iš tiesų subūrė nedidukę šiuolaikinio šokio bendruomenę į bendras diskusijas. Galbūt net ne aš viena ėmiau tikėtis, jog lietuvių šokėjai imis aktyviai reikštis, nebūtinai „kepdami“ naujus spektaklius, bet stengsis būti pastebeti savo iniciatyvomis. Viena vertus, tai pasiteisino: pagrindiniai šių metų šokio įvykiai galime pagrįstai laikyti įvairių seminarų, projektų ir koprodukcijų pagausėjimą. Kita vertus, kalbant apie įvykusias premjeras, mano nuomone, šokio judėjimas persikėlė į savo išskirtinius periferijas. Maža to, kad ir kaip būtų paradoksalu, jose tapo gerokai paveikesnis.

Geriausias pavyzdys čia galėtų būti choreografe ir šokėja Rūta Butkus, kurios darbai iš esmės apima vienas siemet siūlytas ir organizuotas darbo formas. Idomiausias ir iš tiesų išskirtinis jos projektas buvo internetinėje svetainėje youtube.com publikuota vaizdo įrašų serija, pavadinta „Vilniaus šokio DIENORA(I)ŠTIS“. Kol kas ją sudaro apie dešimt skirtinų vaizdo klipų, kuriuose matome Rūtą, šokančią vis kitose, dažnai apliečiose ir primirštose Vilnius

„Aikštėje laisvų vietų nėra“

V. LUPOVSKOJAUS NUOTR.

vietose, kaskart skambant vis kito stiliums muzikai.

Šiuo projekto choreografinė ēmėsi pildyti Lietuvoje periferinę videošokio erdvę. Žvelgiant kritikėnus žvilgsniui, vieninteliai dalykai, kuriuos būtų galima priklaisti kūrėjai, – menka projekto sklaida (jį būtų verta pamatyti kuo platesnei auditorijai) bei pasirinktų temų abstraktumas.

Kūrėjos aktyvumas įtikina jos suinteresuotumu. Be didelės reklamos, atrodo, patyluikais dirbdama, Rūta vienmetį sukūrė ir du šokio spektaklius. Tiesa, vieno iš jų („5 g vilties“) premjera dar laukia gruodžio 30 dieną. Jau pristatytas darbas „Pamestos akys“ malonai nustebino choreografės pasiekta laisve rinktis į rūpimas temas, pasitelkus atvirą ir skoningą groteską, ironiškai. Pirmasis spektaklio variantas parodė ir silpnasias kūrėjos vietas: jau minėtą minties abstraktumą bei žvilgsnio iš šalies trūkumą. Tai choreografinė ēmėsi taisytį dalyvaudama dviejose projektuose.

Pirmasis iš jų – keturių miestų mainai, kurių rezultatai buvo rodomi „NL/dance/LT“ vakarų formato. Šiame projekte susijungė Vilnius, Kauno, Klaipėdos ir Hagos miestų šokėjų bei choreografų pajėgos. Haga atstovavo scenos menų centras Korzo, užsiimantis menų produkcija ir vadyba. Jis delegavo šokėjus ir choreografus iš Nyderlandų, Japonijos, Šveicarijos, Izraelio. Lietuvai,

be R. Butkus, atstovavo Loreta Juodkaitė, Kauno šokio teatras „Au-ra“, menininkų grupė „Žuvies akies“ bei šokėjos Agnė Ramanauskaitė, Kristina Markevičiūtė ir Barbora Guželytė.

Antras projekto bendram darbui sujungė choreografus ir šokio kritikus, „Kritikai vs. Choreografai“ savo masteliu gerokai mažesnis nei jau minėtos koprodukcijos, bet vis dėlto užmezgė seniai lauktų artimą praktikų ir teoretikų dialogą. Projekte kartu su Ingrida Gerbutavičiūte (jį dirbo ir su R. Butku) teko dalyvauti ir man. Galiu tik patvirtinti, kad buvo naudinga atsidurti šokio dramaturgo pozicijoje, ir padėkoti už galimybę susipažinti su Klaipėdos šokėjų situaciją. Vis dėlto projekti labai trūko organizuotumo bei konkretumo, ko ir linkėčiau jo kuratoriams.

Čia galima trumpai aptarti šokio kritikos situaciją. Ji teikia nemažai vilčių „Naujojo Baltijos šokio“ festivalyje jau antrą kartą vykšes seminaras jauniesiems (būsimiesiems) šokio kritikams duoda savo rezultatą. Vis dažniau tenka pastebėti rencijas, kurių autoriai šokiu domėtis ar apie jį rašyti pradėjų būtent „Nežirkritikos“ dirbtuvėse. Džiugu, kad labiau patyrusios šios sritis atstovės nelaukia, kol Lietuvos muzikos ir teatro akademija imsis švesti ir auginti „kitokio kirpimo“ kritikus, ir pačios imasi rengti seminarus, o jiems pasibaigus stengia-

si išlaikyti dalyvių susidomėjimą šokio sritymis.

Vis dėlto kritikos reakcija dar labai stoka įžvalgų ir objektivumo. Antai vienintelė šiemet šokio premjera, pristatyta „Menų spaustuvėje“, „Atvirois erdvės“ programoje, – Austėjos Vilkaitytės debiutinis darbas „Lietuva brangi“ – nustebino neįtikėtinu minties ir jos raiškos prasmių prasilenkimu. Spektaklis priminė veikiau jaunos mergaitės nuogas deklaracijas lietuviybės ir patriotiškumo temomis, pasirinkta jų artikuliacija galėjo nebent sugluminti, o kritika uoliai teisino kūrėjų. Galbūt taip norėta skatinti šiandien retą tautiškumo temą? Tai liko neaišku.

Grįžtant prie periferijų motyvo, daugiausia darbų 2012 m. pristatė Klaipėdos „Žuvies akies“ menininkų grupė, vedama Agnijos Šeiko. Kiekvėčiau nėra pagrindinis vertinimo kriterijus, tiesiog ilgą laiką Vilnius buvo šokio Meka, Kaunas turi „Aurą“, na, kažkas vyksta ir Klaipėdoje... Pasirodo, Klaipėdoje vyksta ne „kažkas“, o itin idomūs dalykai. Naujausias iš keturių šeiminių „Žuvies akies“ darbų, A.

Šeiko spektaklis „Aikštėje laisvų vietų nėra“, mano nuomone, nurungia visus kitus šiemet pristatytus kūrinius. Dviejų vyrų (tėvo ir sūnaus) kova, meilė, akistata, santykų virsmas pasakojaamas paprastai, jautriai. Subtili choreografija, o šalia – jai priešingas vyrų grubumas ir puiki Danielio Hamburgerio muzika paliko didžiulį įspūdį „PLArTFORMOS“ festivalyje.

Kitas „Žuvies akies“ spektaklis – Ingos Kuznecovos darbas „Ir viskas klojosi kuo puikiausiai“, skurtaus buto erdvė, o Vilniuje pristatytas Europos prekybos centro erdvėje. Jo pasakojimas taip pat rutuliojosi per duetą, tik šikart vyro ir moters (jų atliko pati choreografė su šokėju Petru Liseausku). Poros santykų įvairiapusiškumas, dominavimo ir nuolankumo kaita pažiūrėti šiltoje ir jaukioje namų atmosferoje galėjo skleisti ir konkretioje, ir abstraktesnėje er-

vėje. Jauna choreografinė nestokoja potencialo, kuriam dar reikia skleisti, ypač nuosekliai plėtojant mintį.

Apie festivalius. Manyciau, kad ir čia randasi pusiausvyra. Vilnius turi „Naujajį Baltijos šokį“, orientuotą į šiuolaikinių judejų, Kaunas – „Auros“ festivalį, Klaipėdos „PLArTFORMA“ apima jiems pasiekiamus idomius šiandienos scenos menujų dėjimus. Šalia jų gyvuoją ir mažesni festivaliai-vitrinos, tokie kaip „Būčių saskrydis“, randantys savo nišą ir suinteresuotą publiką. Kauniečių festivalio, savo visuma praėjusias metais palikusio puikų įspūdį, siejant aplankytį neteko. Vis dėlto, sveikinant „Aurą“ su 30 metų jubiliujumi, galima palinkėti kuo daugiau jaunųjų iniciatyvų ir koprodukcijų su užsienio choreografais, gaviant šokio teatro meninę raišką, dažnai pertraukiamą patetiskais vadovės pasisakymais gamtosaugos temomis.

Nenorėdama varginti skaitojo statistiką, trumpai paminėsiu, kad Lietuvos šokėjai, kitaip nei dramos aktoriai, nuosekliai rengia seminarus ir dirbtuvės programas. Dėstytojų jie ieško ne tik namie, bet ir užsienyje. Geriausias pavyzdys – dylikos metų patirtį turinti „Vasaros šokio mokykla“, kasmet siūlanti įvairių stilių šokio tobulinimosi programas. Šokio sfera išsiskiria ir nuolatiniu bendravimu su užsienio kolegomis, ne tik priimant svečius, bet ir deleguojant mūsų kūrėjus, vadžybininkus ir teoretikus į profesionalų susibūrimus, pavyzdžiu, Tarptautinę šokio mugę NRW Diuseldorf, kur tarptautinis bendravimas šokio sritijje bene intensyviausias.

Taip, kiek paliaupsinus savo šokio bendruomenę, norėtusi palinkėti nepamiršti bendrauti, stebėti vieni kitų darbus ir apie juos diskutuoti. Kol kūrėjus Lietuvoje skaičiuojame ant rankų pirštų, galime naudotis jų mobilumu ir iniciatyvomis. O tuomet galbūt sulauksime dar daugiau ryškių kūrybinių rezultatų. To ir palankėliau Lietuvos šokio kūrėjams ateinančiais metais.

Aktorui

Kalendoriniams teatro metams pasibaigus

Milda Brukštutė

„Jaučiuosi taip, lyg būčiau surištas, ir kartu taip, lyg jei būčiau paleistas, jausčiaus dar blogiau“, – ši Franco Kafkos dienoraštyje išsakyta būseną atrodė viena tiksliausiu šių metų teatrinių gyvenimo atmosferos apibrėžčių. Matyt, ne veltui šių autorių ir jo pasaulėjautų kaip tik šiaisiai priminė aktorius ir režisierius Paulius Ignatavičius savo spektakliu „Nuosprendis. Metamorfozė“. Rodos, mūsų teatrinių bendruomenės metams buvo apsigy-

venusi Kafkos „Pilyje“, kur nuolatos niekam neužtenka laiko, viskas itin sureikšminama (kad ir daugybė nekūrybinių ginčų sukélęs Romeo Castellucci spektaklis), bet praktiškai nieko per dienų dienai taip ir neįvyksta.

Dar prieš praėjusius Naujuosius parodytas Oskaro Koršunovo ir Mariaus Ivaškevičiaus „Išvarymas“ tarytum padiktavo toną visiems ateinantiems metams. Gremždžiai, literatūriniai ir neišbaigtai spektakliai tapo mūsų teatro kasdienybę, kuri kantriai buvo analizuojama dar

nepradarusių ūpo lankytis teatre (galima sakyti – mažumų). O daugumai teatrolinų nuovargių jau se noksai virto kore gero tono ženklu. Tuo spėjo užsikrėsti net ir pačios jauniausios teatrolinės kartos. Ir, viešiems išėjus pelnyto poilsio, kiti tuo pat metu patraukė nepelynyto. Čia tiesiog būtina pareikšti pagarbą Julijui Lozoraičiui, kuris, nepasidavęs šiai nuotaikai, be galio stilingai, vaizdžiai ir išsamiai sugebėjo išanalizuoti net ir tai, ką pats savo tekste pavadinio ch**nia.

Prisiminus ši fenomeną, mano

abstraktūs skundai teatrinei metų tuštuma pasirodo be galio kvaili. Dėlto, kad šioje dykynėje esama ne vien tik krūvos mechanikai sureišiuotų spektaklių pavadinimų bei garsiausiu Lietuvos režisierių pavardžių (Jonas Jurašas, Eimuntas Nekrošius, Oskaras Koršunovas, Gintaras Varanas, Jonas Vaitkus...), bet ir bene svarbiausios teatro dalies – aktorių, kurių reikšmingus ir išsimintinus darbus galima būtų vardyti ir var-

dyti. Tad nors nė viename spektaklyje nepavyko atrasti išbaigtos visumos (pradedant konceptacija ir baignant atskiromis scenomis), to nėkaip nepavyktų pasakyti ir apie sukurtaus vaidmenis. Net ir atskirai kai kurių aktorių darbai lengvai galėti susidileti į aiškią prasminę seką, savo išskirtus vaidmenų papildymus ar tėsinius.

NUKELTA | 5 PSL.

Paulius Ignatavičius, Tadas Gryn, Tomas Stūra, Tomas Rinkūnas, Daumantas Ciunis, Tomas Kliukas („Julius Cesaris“)

Baleto sezono: švenčių pusiaukelė

Helmutas Šabasevičius

Pagal tradiciją kalendorinių metų pabaiga ženklinia teatro sezono išibėgimą, o šv. Kalėdų ir Naujųjų metų laikotarpis teatralams – tikras darbymetis. Vis dėlto baigiantis metams verta stabtelėti ir ivertinti ryškiausius išpuisisus sezono išpūdžius.

2012–2103 m. naujoves Lietuvos baletas paskirstė racionaliai – sezona atidarė ir užbaigė premjerinius spektakliais, kurie Lietuvos baletui reikšmingi keliais aspektais. Baleto trupės meno vadovo Krzysztofo Pastoro „Tristanas ir Izolda“ supažindino žiūrovus su neoklasikinės XXI a. pradžios choreografijos estetika, pareikalavo didesnių nei išprasta žiūrovų pastangu suvokiant ir vertinant šį pagal Richardo Wagnerio muziką pastatyta kūrinį. Spektaklis iš jo staigmenos – įdomūs artistų darbai – jau pakankamai aptarti Lietuvos spaudoje, vertėtų tik dar kartą pasidžiaugti LNOBT iniciatyva šio spektaklio proga surengta konferencija ir recenzijų konkursu, kurio rezultatai žinomi ir „7 meno dienų“ skaitytojams, – puiki iniciatyva skaitinti šokio meno refleksiją, drąsinti gausiai lankomų baletu spektaklių aistrulius ir profesionalus artikuliuiti reikštį savo susižavėjimą ar neišspildžius lūkesčius. Opaskutinis šio baletu sezono akcentas domina teminiu, muzikiniu ir kūrybinės komandos naujumu – baletui „Čiurlionis“ muziką rašo Giedrius Kuprevičius, statys Lenkijos menininkai – choreografas Robertas Bondara, scenografijos ir kostiumų dailininkė Diana Marszałek ir Julka Skrzyncka, šviesų dailininkas Maciekas Igliński, vaizdo projekcijų dailininkė Ewa Krasucka.

Premjeros – reikšminga, bet ne vienintelė baletu gyvastingumą liudijanti veiklos sritis. Tarp jų – išprastinis, kasdienis darbas, vaidmenys spektakliuose, kurie mena ne tik praėjusi amžių, bet ir pasibaigusią epochą.

Klasikiniai baletai, kaip ir kitas kultūrinio paveldo objektas, reika-

lauja nuolatinės priežiūros, antraip netrunka viršti neskongingu sceniniu šurmuliui. Rodomi svarbiausiose teatro scenose, žiūrovams jie sukuria „aukštosios teatro“ kultūros iliuzija, formuoja jų vertybinių skalę, bet atstumia didesnių kultūrinių poreikių auditoriją. Per pastaruosius metus Lietuvos baletu repertuaras papildė svarbiausių klasikinių baletų naujomis versijomis. „Miegančioji gražuolė“, „Gulbių ežeras“, „Bajaderė“, menantys legendinio choreografo Marijaus Petipa kūrybos dvasią, „uniformuoti“ dailininko Viačeslavu Okunevu, bent jau iš pažiūros atitinka *Grand Ballet* reikalavimus. Kur kas skurdziau atrodo iš senesnių laikų užsilikę pavyzdžiai: Ludwigo Minkaus „Don Kichotas“ (pastatytas 1994 metais), o ypač – Adolphe'o Adamo „Žizel“, menantys Tarybų Lietuvą – jo premjera įvyko 1985-aisiais, dar Michailo Gorbačiovo laikais. Abu šie spektakliai – jau kelių Lietuvos baletu artistų talento erdvė, brangi jiems ir tiems, kurie sekā Lietuvos baletuistorijos kelią, o nelengos šiu senovinių baletų pagrindinės partijos – iššūkis artistams, jų profesionalumo rodiklis.

„Don Kichote“ pagrindinius vaidmenis spalio 19 d. pirmą kartą atliko Anastasija Čumakova ir Gennadijus Žukovskis. Abu solistai formuoja daugiakultūrį Lietuvos baletu veidą – Čumakova, baigusi garsiąjai Permės baletu mokyklą, Vilniuje šoka nuo 2008, Žukovskis, Baltarusijos valstybinio choreografijos koleđo auklėtinis – nuo 2011 metų.

Abu artistai turi rimtus profesinius pagrindus, išmokę klasikinio baletu judeisius ir pozas, fiziškai ištvermingi. Čumakova atlieka visas pagrindines klasikinių baletų partijas, o Kitrės vaidmuo beveik užbėgia ši sąrašą. Akivaizdu, kad šokis artistei teikia malonumą; šokėja sumaniai įveikia techninius Kitrės partijos sunkumus, o jei kas ir nepasiseka, nesutrinka ir moka tai subtiliai retušuoti. Pirmojo veiksmo scenas Čumakova papildė charak-

teringais ispaniškais drabužio klosčių judeisiais, solo scenas sušoko temperamentingai ir įkvėptai. Sappingo paveiksle iškylanči Dulsinėjos vizija atrodė per daug konkreči, koketiską, stokojo paslapties. Antrojo veiksmo tavernoje Čumakova stebino drąsa – išibėgėjusi kelissyk rizikingai šoko Bazilui į glėbi, o pasutiniam paveiksle gana tvirtai susuko *fouetté*, ši kartą net su dvigubais pagražinimais.

Žukovskis, sukūrės pirmą didelį vaidmenį balete „Tristanas ir Izolda“, melancholiškas meilėje pasiklydusio riterio minas pakeitė bravūriškomis barzdaskučio šypsenomis. Jo kuriamas Bazilis – temperamentinges, organiškos fizikos, tačiau kiek prasciočiškas, be skrupulų grabaliojantis Kitrė žemiu liemens. Šokėjas ištvermingas, matyti, kad daug dėmesio skiria techniniams iššūkiams ir šokio efektams, kurie kartais primena sportinius triukus – tokia buvo jo paskutinioje paveikslės variacijos pradžia, paryškinta sudėtingais šuoliu ir sukinu ore viražais. Kalbėdami apie baletu artistus, dažnai pasigendame „vidaus“, subtilesnių artistinių sprendimų, bet klasikinio baletu šiandienoje (ypač mūsų baletu kontekste) ryškus, užtikrintas išorinis vaidmens piešinys – didelis laimėjimas. Lieka išmintingai ieškoti pustonių, detalių, stengtis, kad efektai neperžengtų skonio ir stiliaus ribų.

Adolphe'o Adamo baletas „Žizel“ tebéra tarp didžiųjų profesinės ir artistinės baletu šokėjų brandos išbandymų. Primabalerinės titulą užsi-tarnavusi Olga Konošenko su šiuo vaidmeniu susipažinusi ir iš šalies – jau senokai šoka vėl valdovės Miritos partiją, ir iš interpretacinių perspektyvos – atlieka Balerinos vaidmenį Borisu Eifmanno baletu „Raudonoji Žizel“, kuris sukurtais balerinos Olgos Spesivcevo biografijos motyvais ir kuriame baltojo romantinio baletu tema užima ypatingą vietą. „Žizel“ debütai įvyko Vėlinių dieną. Konošenko įtikinamai sukūrė stilizuotą naivios kaimietės paveik-

Žizel – Olga Konošenko

M. Aleksos nuotr.

listės), taip pat ši sezoną Vilniuje pradėjė dirbtai artistai: iš Baltarusijos atvykusi Aleksandra Ivanova (Ispanų šokis), ispanų šokėjas Oriolas Gomezas, nuotaikinai atlikę Franco vaidmenį; Mažordomą oriai įkūnijo anglas Isaakas Evansas. Choreografiniu požiūriu sudėtingą Arlekino partiją paruošė Voicechas Žuromskas, o visų šių debiutų fone išsiskyrė Kristina Gudžiūnaitė, gruodžio 9 d. pirmą kartą šokus Mari. Geros technikos šokėja surado įdomių vaidybos detalių ir atskleidė vaiškišką savo herojés meilę jos sapnuose Princevui Spragukui.

Įdomus šio sezono akcentas – Borisoo Asafjevo baletas „Bachčisarajaus fontanas“, kurį spalio 30 d. Vilniuje parodė Baltarusijos didysis operos ir baletu teatras. Spektaklis, Valentino Jelizarjevo pastatytas pagal Rostislavo Zaharovo choreografiją, mums reikšmingas todėl, kad tai buvo pirmasis didelės apimties baletas, kurį Valstybės teatre po kelionės į Maskvą pastatė Bronius Kelbauskas – profesionaliosios lietuvių choreografijos pradininkas. Baltarusių trupė – gausi, techniškai padėti; „Bachčisarajaus fontano“ dekoracijas ir kostiumus sukūrė Lietuvos baletui labai gerai pažįstamas rusų scenografas Viačeslavas Okunevas. Pastaraisiais metais jam nešyktėta užsakymų, todėl baltarusiškasis „... fontanas“ persekiojo *deja vu* vaizdiniai – nuo Potockių dvarų supančių medžių ir krūmų, kuriuos dailininkas užveisė lietuviškos „Miegančiosios gražuolės“ karalystėje, iki prašmatnių audinių, kurios iš to paties tiekėjo įgijo ir baltarusiško Girėjo, ir lietuviškos „Bajaderės“ Radžos Dumgantos administraciją.

Lietuvos baletu trupės ambicijas mobilizavo vis dar ne tokios dažnos viešnagės užsiensye – Bonos festivalyje „Highlights des Internationalen Tanzes“ lapkričio 13–16 d. parodytų trys Ludwigo Minkaus „Bajaderės“ spektakliai ir Mikio Theodorakio „Graikas Zorba“, entuziastingai sutiktį žiūrovų ir jau garantavę būsimųjų išvykų maršrutus.

ATKELTA IŠ 4 PSL.

Pirmiausia – du Ainiu Storpirščio pasakotojai, pagrindiniai Oskaro Koršunovo „Išvarymo“ bei Vido Barcikio „Kovos klubo“ spektakliai veikėjai, savo mastu iš jaunojo aktorių reikalaujantys neįtikinai daug energijos ir pastangų. Tarp jų išterps dar vienas, sakyčiau, patys skaidriusias, nukeliančios aktorių tarytum į kitą dimensiją – Jurgio Mačiūno vaidmuo V. Barcikio spektaklyje „Mr. Fluxus, arba Šarlataanai?“. Ir, metų pabaigoje, kaip išlikusio kuklumo įrodymas, pasiodymas tik masinėje O. Koršunovo „Katedros“ scenose. Ne mažiau dėmesio vertas ir šio aktoriaus kolega – Marius Repšys, po Vandalo „Išvaryme“ pasirodės kaip pagrindinis veikėjas Laurynas „Katedroje“. Jau visai kitoks, nebe žemiškas, o pakylėtas,

nors toks pat nuoširdus. Tik labai gaila, kad šio aktoriaus neteko išvysti paskutinėse „No Theatre“ premjeroje. „Kovos klubui“, o iš Ainiui Storpirščiuoju jame, rodos, šio aktoriaus labiausiai ir pritrūko (pritrūko iki ko, deja, galima tik fantazuoti).

Noriši prisiminti ir Jono Vaikaus paskutinio magistrantūros kurso studentus, puikiai pasirodžiusius Yannos Ross ir Gabrielės Labanauskaitės „Raudonuose batraiščiuose“ bei įvairiuose pjesių skaitymuose. Ir energingą šešių aktorių šešlsmą Artūro Areimos spektaklyje „Julijus Cezaris“, ir Paulių Ignatavičių, čia išsitaškiusi, bet stebinantį begalinį jautrumą ir koncentruotumus savo paties statytame „Nuosprendis. Metamorfozė“. Ir puikū balsų Rusų dramos teatro aktorių, atsi-skleidusius Jono Vaikaus „Eglutėje“ pas Ivanovus“. Ir skriaudžiamą, ak-

Kalėdos?

ATKELTA IŠ 1 PSL.

tiems terūpi, kad būtų laiku atriektas vestvių tortas. Ji viską žino, ji žino instrukcijas. Jei neįsijaustume į melancholią, tai galčetume pastebeti pačiuose pirmuose filmo kadruose, kur rodomas paskutinės žemės sekundės – tokios lėtos, tarsi kažkas mums būtų suteikęs paskutinį šansą suprasti, kas vyksta: aplink galvą blondinci krenta negyvi paukščiai, o jos veide – palaima. Kiekvienam čia turėtų kilti įtarimas. Bet vietoje jo kyla liūdesys, graikiška *melancholia* – juodoji tulžis, nusiminas, gedulas, depresija, o su ja – sprendimas nicko nedaryti, pasiduoti, statantis stebuklingus urvelius iš knygų, televizijos laidų, kalėdinį dovanų, vašių, vyno, sveikinimo atvirukų...

„Niekas ta pasaulio pabaiga netiki, bet visi labai daug apie ją žino“, – su lenkišku akcentu filosofuoja kirpeja Gražina, greitais čekšteličiai trumpindama mano plaukus, o iš tikrujų – nukirpdama laiką: tris rudens mėnesius ir du – vasaros. Matau: ant grindų lėtai krenta rudi kuokstai, į kuriuos įsižerūsios paskaitos Dailės akademijos studenams, posėdžių nuobodulys, gyvo alaus skonis, Baltijos jūros vanduo tą dieną, kai ji buvo tik ežeras, žemuogės, rinktos kopose prie moterų pliažo, traukinio kupė ant stalą gražiai surikiuotos kartoninės avys ir per gretaiti besidauginantys triūšiai, kurie vis byra ant grindų, sprogstančių bombų garsas Kaselio parke, kita Brandenburgo vartų puose... Žinau, kad Gražina sušluos nukirptą laiką ir išmes į šiuksliadėžę, kur jis susivelis su kitų pasmerktyjų plaukais, iš ten mūsų praeitys bus nuvežtos į savartyną ir sudegintos. Šis vaizdas toks tikras, kad atrodo, lyg esu apie tai kažkur skaičiusi... Žiūriu į veidrodį – pro mano mažėjančią galvą krenta negyvi paukščiai... Ne. Permetu akis į Vokiečių gatvę – ten jokių paukščių, tik ant praeityų kepurų tingiai leidžiasi snaigės. „Kai bus pasaulio pabaiga, – sugražina mane į tikrovę kirpeja, – dėl magnetinio išlydžio sutriks visi elektros prietaisai, bus visiška tamsa.“ „Tai galėsim teisėtai nieko nedirbti, – mėginu pažvelgti į reikalą pozityviai, – pagaliau pailsėsim.“ Gražina juokiasi, bet staiga surimtėja: „Na, nežinau... Pailsėti gal ir nieko, bet būti visiškoje tamsoje be jokios laiko nuovokos – čia jau negerai. Negaléčiau.“

Negerai. Šiuo klausimu sutariam, vos tik pabandžiusios įsiavizduoti save absolūcioje tamsoje – tektų būti tik pačiai su savimi, klausantiesi savo kūno garsų tū, kuriuos apraše tylos tyrinėtojas Johnas Cage'as: ar tvarkingai tiksi širdis, ar galingai tvinksi kraujas? Ar vis dar tvinksi? Galima goustis, kad absoluti tamsa būtų gana triukšminga. Gal net perdėtai, nes nematomi garso šaltiniai – visada įtartini: vienas į kitą bumbintys organinių kūnų, geležinis brūkšteličias per kažką sliudus, spygteličias ir dūžtantis stik-

Algirdas Šeškus. Iš knygos „Variacija buvimo išorėje tema“. „Mėlyna“. 2012 m.

las, guminiai batų trepsėjimas grindiniu, urzimas iš gauruotų gelmių, greitais judesiais plakamas oras, glitus šliūžtelėjimas ir visą erdvę peržiantis gaudesys. Garsų sąrašą galima testi iki begalybės, bet jie nepadės ko nors suprasti. Tik tick, kiek suprantą šikšnosparnai, tamsoje tiksliai pataikantys į auką.

Tačiau nors ir netikėdami, prieš Kalėdas visi elgiasi taip, lyg tą dieną pasaulis iš tikrujų ketintų nusibaigt. Ne tik šiemet, bet ir visada taip. Panašiai panikuodami kaip „Melancholijos“ herojai. Bet Vilniuje laikas prieš Kalėdas juda ne sulėtintai, o pagreitintai. Skubiai supirkinėjami daiktai, kuo greičiau išleidžiamos visos knygos – kad ir su korektūros kladomis, kad ir ne tais viršeliais, kasdien pagreitintai ginos disertacijos, išsidalijami dar likę biudžeto pinigai bei postai ir t.t. Tarsi Kalėdos būtų biurokratų pasaulio pabaiga, už kurios sėkmingą vykdymą atsakingi buhalteriai, ministrų specialistai ir mokesčių inspektorai. Tam reikia surinkti visus skaičius ir atskaitas. Apie tai, kada ir su kuo kalbėjai, ką ir kur parašei, kuo esi patenkintas ir kuo skundiesi, ką labai norėtum pataisyti, bet nebeturėsi progos, nes juk pasaulio pabaiga... Ak, kaip gaila! Bet nėra kada graužtis, reikia surinkti visus duomenis – iš duomenų bazų, virtualių aplinkų, gyvenimo aprašymų, sąskaitų, laikraščių, televizijos ir radio archyvų ir pan. Reikia suregistruoti visus nuveiktus darbus, išpažintis, pasiaiškinimus, pasižadėjimus pasitaisyti etc. Bet svarbiausia – visa tai sudėti į tvarkingas lenteles, o jas – į dar didesnes lenteles, o anas – į jau visai milžiniškas, neaprėpiamas lenteles, kuriomis bus kljuojamos pasibaigusios pasaulio sienos. Įtariu, kad apie pasaulio pabaigą gerokai iš anksto perspėjė majai irgi buvo tikri biurokratai, viską laiku ir tiksliai suinventorię ir apskaičiavę, nors iš naturėjo laiko skristi į kosmosą, kad

patikrintų, ar tas prasmigai atrostantis skaičius, kuriuo jie nusprenādė užbaigtą savo kruopščiai sudarytą ir žmonių aukomis užantspauduotą kalendorių, yra tikras: 2012.12.21 skamba kaip vaiduoklių laidos telefonas, kuriuo tuo skambins namų kankintoja, atsiprašau – tvarkytoja, kad praneštų apie anomaliją – Karlsoną, kuris gyvena ant stogo. Šiaime skaičiuje ižvelgiu majų ironiją – tarsi žinant, kad per daug surimtėsiant ateitis jo teisingai neperskaitys. Jie juk galėjo pasirinkti ir dar geresnį skaičių, pavyzdžiu, 2112.12.21, bet nepasirinko, tarsi nujausdami, kad mums pasaulio pabaigos reikės jau dabar, tuoju pat, mes nekantrūs ir visko norime iš kartos.

Viena aišku – šiu Kalėdų apokalipsė jau seniai surežisuta. Ženklų pilna visur. Visi atlieka paskirtus vaidmenis – pagal jau parašytą scenarijų. Jis tik išorėskai panašus į tą, kuris realizuojamas kiekvienais metais. „Neko nespėju“... „na ir laiką parinkote“... „bėgu“... „galēsiu tik po Kalėdų“... Bet režisierius rankiniai negali atsiplėsti pagundai, vis įterpia perspėjimus, dažniausiai į nusiplūkusį draugu atsidūsčimus: „Skubu viską užbaigt, nors nežinau, ar yra prasmė...“. Verta atkreipti dėmesį ir į tuos, kurie specialiai nieko neveikia, viską atdeda „po Kalėdų“: neina pas dantistę, neišneša šiukslių, neremontuoja užsikimšusios kriauklės, neskambina į policiją – gal neberekės? Jie kažką žino.

Kasmet laikas nukertamas Kalėdų kirviu, bet šiomet – tiksliau. Ir galutiniai. Ir lemputės parduotuvų vitrinose mirkčioje kažkaip piktdžiugiškai. Ar pastebėjote, kaip jų tempas greitėja? Tai darbo tempas: mirkt – dirbk, mirkt – dirbk, mirkt – dirbk... Kad mintis nespėtų fiksuoti lėtėjančio laiko tušumas. Juk tamsa už lango tikra. Lolita sakė, kad vakar dailėtyros katedroje nežinia iš kur atsirado šikšnosparnis (jis gi turėtu miegoti). Vietoje paskaitos studentai ji gaudė šalikais, kepurė-

mis, pirštinėmis, rankinukais ir šiuksliadėžėmis. Išvijo ne pro langą (juk sušals), bet pro duris – lakioti akademijos koridoriais. Nežinia iš kur atsiradus? Manč neapgausit – tai irgi ženklas. Jis iš tamso, kuri (sakė kirpeja) mus apsemis po pasaulio pabaigos.

Ir mano draugė Inga, vaišindama kava ir sausainiai, mėgina atverti netinkinčių pabaiga akis: „Argi ne baisu, – klausė ji, – kad dabar niekas nebejaučia pasaulio pabaigos siaubo?“ Ne tik siaubo dėl visai galimos kosminės pabaigos, išpranautos seniai mirusios tautos kalendoriuje, bet visai realios žemės pabaigos per daug atšilus klimatui. Dar nesenai visi tą siaubą pajusdavo, kai tik įvykdavo kas nors keisto. Pavyzdžiu, mano vaikystės vasaros karta būtų galėtai ilgai lydavo, pieva virsdavo ežeru, o močiutė, žiūrėdama į grėsmingai artėjančius vandenis, žemaitiškai dūsaudavo: pātaps! Pasauliai pabaiga! Ir būdavo gana baisu. O dabar? Pasaulio pabaigą poveikis jau nusidėvėjo. Nebegašdina nei Lietuvos miškų išguldžiusi audra, nei kažkur tirpsantys ledynai, o turėtų! Paklauskite majų arba Larso von Tiero ar bent jau mano kirpejos Gražinos.

Nesiseka man apsimesti, kad laukiui Kalėdų. Nevalingai ieškau ne kalėdinį atviruką, o apokalipsės vaizdų. Juose ieškau atsakymo. Štai medžio lentoje išraižyti Albrechto Dürerio „Keturi raitelai“ (1497–1498). Jų kaulėti kūnai, siautulingi judesiai, kietos drabužių klotės ir liūdnū arklių trypiamų nelaimėlių veidai man sakyte sako, kad anksčiau žmonės labiausiai bijodavo pasaulio pabaigoje laukiančios kančios. Kad jų truks ne tik tuo pereinamuoju laikotarpiu, bet amžinai, jei paskutinio teismo biurokratų nuosprendis bus nepalankus. Pasibaigus laikui, nebebus kada pasitaisyti. O dabar, ko gero, visus jaudina ne kančia – nes nebetiki ne tik pasaulio pabaiga, bet ir sielos amžinė. Bai-

siausia ir yra tai, kad nebebus net kančios – geriau be pabaigos pildyti ataskaitų lentelės nei visiška tamsa, nickis, nebūtis. Ir apmaudžiausia, kokia beprasmis neteisybė, jei visuotine meile degančią žmoniją sudengins bejausmis kosminis atsitiktumas! Todėl taip baisiai liūdina, todėl „Melancholia“ yra mėlyna.

Ir ką tik išleista Algirdo Šeškaus fotopartitūra yra mėlyna. Tai tiesa, nes parašyta pavadinime: „Variacija buvimo išorėje tema“. Dalys: lilia, švarus gyvenimas, mėlyna, dar labiau mėlyna“. Objektuvių žiūrint, mėlynos čia nėra, tik kelios spalvotos fotografijos pabaigoje, bet ir tos – ne mėlynos. O žiūrint kitaip, ne įvaizdą, o už vaizdo, „mėlyna“ yra nespavota žiema, jos bešviesė baltuma, suliejanti medžių šakas, panaikinanti skirtį tarp žemės ir dangaus, kad pasaulio erdvė taptų per tučia mažytei žmogaus figūrai. Mėlyna šviesa atšaldo aistras, kaninka monotonia, kuri niekada nesibaigs. Bet kas gali būti „dar labiau mėlyna“? Tai būsena, kai nebéra jokios būsenos, nes tikrumo jausmą sunaikina spalvotas choreografijos mechanizmas, gaminantis dirbtinių dainų švenčių džiugesį. Girdite? Tarp liaudiškų ratelių dantračių girgžda skaičius mėgstančių majbiurokratų juokas. Ir tada paaikėja, kad iš tikrujų šioje knygoje, nuo pat pradžių, kiekviena fotografija téra tik pabaigos blyksnis. „O gyvenimas – tai tokia didelė fotografija, – rašo Šeškus. – Mes juk visi fotografuojam kiekvieną kartą atsimerkę, o trokšdami daugiau vaizdų mes vis atsimerkiam ir atsimerkiam, ir kitaip net būti bijom.“ Kad nebūtų pabaigos, atsimerkiam. Bet blyksnio apakštinas vaizdas beveik išnyksta, lieka tik šviesos pojūtis, pasaulis kaip nesanti fotografija, jau blėsta akyse. Jis persukamas, kad būtų galima fotografuoti jau kitą pasaulį, kaip metų ciklo ratas persukamas per Kalėdas. Vieną fotografijos akimirksnį dar gali apsimesti, kad nežinai, ar kalendorius lapas persivers, ar vietoj to, jau prirašyto, bus duotas naujas dar nesutepitas lapas. Kur skaičiai dar nežymėti biurokratiniais ritualais, yra tik švarūs dienų langeliai, į kuriuos dar galima įrašyti tikrą kūrybinį veiksmą, ne beprasmes skaičių sekas, o poeziją, ne dalykinius susikimius, o meilę.

Kol rašau, apsimedama, kad laukiui Kalėdų, skaičių sekai laukia išrišimo: 2012.12.21. Skaičiais pasitikime, jais verčiamas visa regima tikrovė. Jie lengvina ir greitina, bet jų tiek daug, kad jau sunku patikėti skaičių magija. Juk iš patirties žinome, kad po šio bus ir kitas skaičius. Tai tik skaičiai, jų begalybė. Jie patys vieni yra beprasmiai. Prasmė liko tik žodyje („pasaulio pabaiga“ ar „Kalėdos“?). Pabaiga – kaip pradžia. Niekur nedingsi – reikia laukti iš tikrujų.

AGNÉ NARUŠYTĖ

Mes žinome kaip

Kalėdinis kritikos kaltūnas

Drąsi šalis

O gal jii ir yra mūsų Lietuva? Gal tautos simbolis iš nekaltos ir nuobodžios ilgakasės vaidilutės išvirtos tiesiai į o-lia-lia mergaitę, ir tarp šiuo priešingų polių daugiau nieko nėra? (Paulina Eglė Pukytė, *Mūsų ar ne mūsų?*)

Po mano performanso „Tapimas Lietuva“ (jis vyko Kultūros naktį po Nepriklausomybės aikštė organizuotame renginyje – žiūrovams sakydama lietuviškai patriotizmą kritikuojant tekstą aš palapiniui išsirengiau nuogai ir išsidažiau savo kūną geltonai, žaliai bei raudonai) buvo diskutuojama apie tai, kaip reikčiau vadinti tokį veiksmą – menu, aktyvistinė veikla ar net strip-tizu. (Lina Žigelytė, *Performanso (nesusi)pratimai*)

Nebūtina emigruoti, kad tavo gyvenimo tragedija taptų eiline, nieko individualaus neturinčia banalybe. (Milda Brukštutė, *Iš eilinių emigrantų gyvenimo*)

Dar šiek tiek keistoka kapinių trauka – kai pasitaiko, kad jos pažymėtos tarp būtiniausiai aplankytinų vietų. Pirmą kartą atvažiavusiuojų galvose ar užrašu knygelėse. (Valdas Papievis, *Pro plačiai atlaapot langa*)

Nacionalinė televizija sekmadienį mus pakvies į dvi valandas trunkančią tiesioginę transliaciją – metų automobilio rinkimus. Matyt, tokia jų misija – vienyti tautą, kvieсти į susikabinti rankomis aplink tautos automobilį, džiūgauti kartu su laimingu automobiliu (atsiprašau, tauta), kad bent ką nors išrinkome vieningai. (Jonas Ūbis, *Pirmai taisykli*)

Kai auksinė Lietuvos mergaitė puikiai atliko savo performansą Londono olimpiadoje, beliko tikėtis, kad ir kitas stebuklas įvyks. (Laima Kreivytė, *Performansų pasakojimai*)

Tada daugelis žurnalistų paklausia apie penkiadescimties litų kupiūrą, kurią pašė su Giedriumi Jonaičiu, o Bartkus atsako, kad piešė rūsyje, kai aplink važinėjo tankai ir nebuvu aisku, ar pinigas, kaip ir pati valstybę, gvyuos. Ir taip daug daug kartų. (Monika Krikštopaitė, *Iliuzijų meistras*)

Ir jau visai baigiamuoju festivalio akordu man tapo šeštadienį *undergroundiniame* klube „XI20“ (dar žinomame kaip „Supuvusi Skylė“ arba „Kablys“) poezijos ir muzikos *jam session* metu poetės Viktorijos Vosiliūtės tyliai, bet įtaigiai, beveik šamaniškai kartojama dilginanti frazė: „Tai gal atideginkim Kalantą?“ (Gediminas Kukta, *Atideginkim poeziją!*)

(...) organizuoti ŠMC, kitų kultūrinių institucijų (Dailės muziejus, Nacionalinės dailės galerijos, įvairių ministerijų etc.) ir jų nepakeičiamų vadovų palaikymo grupes su laužais, lauko virtuvėmis, Maltos kryžiais ir visais kitais savanorystės atributais. Juk, logiškai pagalvojus, tik nuoseklus ir ilgametis

(netgi iki gyvos galvos – turime ir tokį precedentą) vadovavimas institucijai gali duoti apčiuopiamų rezultatų, garantuoti stabilumą ir klestėjimą. (Keštutis Šapoka, *Iš dviejų dalių*)

Nors Vilniuje kasmet i žemę įcmentuoja kas nors apverktino, tai dar nerciaiškia, kad Lietuvoje nėra geros skulptūros tradicijos. (Monika Krikštopaitė, *Skulpturai viskas gerai*)

Kapitalizmo kraitele

Garsus aktorius, rašytojas, intelektualas Stephenas Fry taip kreipėsi į politikus: „Kad ir kokiai partijai priklausote, negalite manyti, kad menas turis turėti prekystalį turguje, greta bulvių, peilių su šakutėmis ar kitų gamybos produkty.“ Tačiau valstybės funkcinieriai, deja, visur vienodi, taip pat ir Lietuvoje, nes funkcinieriai paprastai nori būti tikta tie, kurie nieko nenutuokia apie meno svarbą ir nepiniginę vertę. (Paulina Egle Pukytė, *O kas už kampo?*)

Filmas prasideda Zbigniewo Herberto cilérašcio citata apie tai, kad „žiurkė tapo valiutos vienetu“. Šią užuominą Cranebergas plėtoja visą filmą – mieste siaučiantys maištininkai prieš kapitalizma ne okupuoja Volstrytą, o mėto negyvas žiurkes turtuolių pamėgtuose baruose, persirengę žiurkėmis puldinėja jų baltus limuzinus. Tačiau maištas yra toks pat beprasmiškas kaip ir bandymai suvokti juanio kuršą. (Živilė Pipinytė, *Apsvaigės nuo galios ir tuščumos (kapitalizmas)*)

Per daug lemia autoritetingi kurtoriai ir dideli pinigai – rāsoma tik apie tuos, kurie jau pateko svarbių institucijų akiratin, kurie jau priimti į išrinktų klubą. Nors atrodo, kad jokie fizikos dėsniai netrukdo praplėsti to klubo sieną. (Agnė Narušytė, *Atsiprašau, viršijau limitą*)

Gerai, prisipažistu, kad nenori išpareigoti, kartais tingiu, nesėdžiu kontoroje nuo ryto iki vakaro. Andriuškevičius klausė, kodėl tokią drobę naudoju, atsakiau, kad pigi – nelabai konceptualu? Na gerai – tai maišu, grindų skudurų, niekinga, nusizeminusi, nepaveikslų medžiaga. (Jurga Barilaitė, *Trūkumas kaip privalusias*)

Net ir nepaėmusiam jokios paškolos atrodo, kad vieną dieną vis tiek būsi išmestas iš visų darboviečių, namų, širdžių, tad belieka tvirtčiau apskabinti suskilusią geldą, kurią kaip nematomą sraigės kiautą nešiojasi peraugę sovietmečio vaikai. (Laima Kreivytė, *Performansų pasakojimai*)

Meilės jėga

Skerdiena susitinka mėsą. Kaip pastebėjo viena protinė mergina – susitinka ir dar pasibūčiuoja. Raumenis visuomet traukia prie griaučių, šiuos – prie gyslų, šias – prie kūnų ir kitų mėsų. Meilės jėga ir paslaptis. (Vidas Poškus, *Skerdiena susitinka mėsą*)

Dar teko rasti atvejį, kai žmogus buvo nuteistas už daugpatystę. Ir štai tikroji žmona jau prie pat ešafoto pasakė, kad jam atleidžia, ir jis buvo paleistas. Ašku, prieš tai priaždėjės, kad su kita moterimi niekada neturės nieko bendra. (Dominykas Burba, *Nusikaltimai senajame Vilniuje*)

O dar kiekviename žingsnyje ją fiksuojantis fotografas palygina santuoką su melionu: nežinai, kas viduj, kol jo neperpjau... (Santa Lingevičiūtė, „ARTscape“ Izraelis)

Dėl aklos, beatodairiškos mokytojų meilės menui (ne visai pagrįstai suprantamam kaip „menas menui“) mergaitės, namuose galbūt vis dar rengiančios ir guldancios miegoti lėles lyg gyvus vaikus, klasėse verčiamos piešti jas išprievertautas ir nukankintas. (Erika Grigoravičienė, *Tradicija*)

Juokinga, kad parodos aprašyti kviečiamą „pažvelgti menininkams į akis tiesiogine to žodžio prasme“, o tu akį tiek nedaug. (Vilius Kalausis, *Drovūs šnabždesiai*)

Jei dirbčiau turizmo agentūroje, būtinai sugalvočiau vienos dienos kelionę į Gargždus. Kelionę gal padėtų atsakyti į klausimą, kodėl šio miesto gyventojai taip myli Petrą Gražulį, kad nuolat jি renka į Seimą. Kodėl būtent šiame šalies užkampyje gyvenantys žmonės nori, kad Seime jiems atstovautų juokinias homofobas? Nejau visi gargždiškiai žavisi šiuo išpuoselėtu vyriškiu, linksiu į viešus ekscessus? Kas suformavo tokį jų požiūrį į politiką – oras, geografinė padėtis ar kokios nors gamtinės anomalijos? Gal atsidūrė Gargžduose keliautojai taip pat pajustų nenugalimą ir protu nepaaiškinamą potraukį šiam seimūnui? (Jonas Ūbis, *Važiuokime į Gargždus?*)

Jie ir jos

Jie buvo tokio stulbinamo grožio, kokia objektyviai moksliniai kriterijai apibūdinti neįmanomą – nuo to moterims tiesiog „pakerta“ kojas ir užsiblokuoja racionalaus mąstymo pusrutulis. (Rūta Pileckaitė, *Aukso švytėjimas ir deimantų gelmes*)

Silpnos ir pažeidžiamos nėščios moters įvaizdį pasirinkome labiausiai norėdamos apsisaugoti nuo elementaraus suspardymo ir vyriškos agresijos. Romių įvaizdžiai – dėl to, kad nėščia romė yra vadinančius patriotų labiausiai niekinamas simbolis. Tai besidauginanti svetimtauštė... Nėra labiau demonizuojamų moterų: jos ir „nužūrū“ yra „nešvarios“, daugina „išlaikytinius“ ir t.t. (Fiokla Kiurė, *Performanso (nesusi)pratimai*)

O „bėgantiems vyrams“ gėda ir jie sutrikę, nes vyriškasis identitetas krizėje, nes seni mačizmo kodai gal jau nebegalioja. Jie bėga ir „slepiasi“ nuo seno tapatumo (ir nuo sistemos), kartu inkorporuoja jau ir naujo tapatumo gestų – judesių, kurie jau nėra nei akivaizdžiai vyriški,

Shaltmira. „Motinos mazochistės“. 2011 m.

nei moteriški, bet kažkur tarp vieno ir kito. (Eglė Budvytytė, *Choreokino-matografi*)

Plastikinės vaikiškos lėlės, XX a. 3–5-ojo dešimtmečio prancūzų ir vokiečių fotografių darbuose sulaužytos ir išprievertautos voliojasi ant grindinio, per seksualinio smurto inscenizacijas jos įgijo lytį ir tapo prarastos nekalybės simboliu. (Erika Grigoravičienė, *Tradicija*)

Autorius labai įdomiai interpretuoja vyriškumą, pavyzdžiu, rašo, kad griaūnantysis tévas neduoda šeimyniškiams savo energijos, o tik išiurbia ją į kažkokį jame tūnančią juodą skyde. Jis siurbia energiją nuolatos, lygiai kaip didieji tironai ją siurbia iš savo liaudies. (Adomas Danusevičius, *Apie tapsmą mažumai*)

Pabandysiu vėl išversti savo sielą ir prisipažinti, ką bjauraus gyvenime esu padariusi, kokio šūdo pri maliau skirdama visą savo energiją gal iš tikrujų ne tam? (Neringa Aburutytė, *Trys knygos, viena dukra*)

Pirmyn į praeitį

Būti akistatoje su sovietika – it braukti delnu per baltų silikatinų plynų sieną, pasitinkančią ties jėjimui. Tos plytos, jos tamsiai Baltos ar šviesiai pilkos? Silikatinis smėlis, švelnus jis ar žeidžiantis it stiklu dulkes? (Eglė Rindzevičiūtė, *Metamorfiskoji sovietinė praeitis*)

Iš tiesų, kur čia būtų tas „pop“? Juk sovietmečiu nei menininkams, nei žiūrovams masinė kapitalizmo kultūra ir prekės nebuvo pasiekiamos. (...) antai stygiaus terpėje „firminis“ plastikinis maišelis, šiaip skirtas išmesti parsinešus prekes namo, prilygo dizainerio rankinei, tokių ilgalakių vartojimui skirti maišeliai su nuotraukomis ir suklastotais logotipais, kiek girdėjau, buvo gaminami Lenkijoje. (Erika Grigoravičienė, *Menas akims, ne liežuviu*)

Gaga kaip Leninas – atėjo vienam laikams ir lengvai neišvarysi. (Laima Kreivytė, *Sraigės ūkas*)

Todėl atsiūlmu savo negatyvų pirmajį raginimą ir kviečiu meninink(i)ų, dailėtyrinink(i)ų, kuratorių, meno vadybinink(i)ų bendruomenę solidarizuoti ir viešai palaikyti mūsų kultūrinių institucijų vadovų kandidatų ilgamžiškumą! Būkime insti tūcių valandą su jais! Neatiduokime institucijų vairalazdžių visokiemis perėjūnams! Užteks pyktis,

pavydėti, kaišioti pagalius į ratus – susitelkime pagaliu ir apginkime nenuilstamai trūšiančius mūsų institucijų vadovus nuo supuvusių Va karų sugalvotos rotacijos principo. Apsaugokime savo (šiuolaikini) meną nuo suirutės ir korozijos! (Keštutis Šapoka, *Iš dviejų dalių*)

Jubiliejas, kad ir kaip į tai žiūrėtume. (Jurgita Ludavičienė, *Molio istorija ir ateitis*)

Šiuolaikinis ir aktualusis

Esu išsitikenę štai kuo: jei meną paversi aktyvizmu, jis praras politiškumą. Būsi tik blogas aktyvistas ir blogas menininkas. Štai kur bėda. Jei menas nori daryti itaką, jis turi būti atskirtas nuo etikos ir politikos. Tik taip jis gali turėti etinį ir politinį poveikį. Ši takoskyra labai svarbi. Tas prakeiktas menininko-aktyvisto hibridas išlenda vis dažniau. Net norisi paklausti tu žmonių: „Gal tapkite tikrais aktyvistais ir padarykite ką nors visuomenės labui?“ Būtų daugiau naudos nei staipantis patrodoje. (Nicolas Bourriaud, *Mano pasaulyje žmogus niekada nera vie nišas*)

Aktualusis menas – tai veikla, neduodanti nieko, na, nebent teistumą. Tai ir praiškina, kodėl jo tiek nedaug Lietuvoje. (Fiokla Kiurė, *Performanso (nesusi)pratimai*)

Slemas atritina seną gerą statinę, ant kurios turgaus aikštėse lipdavo pasisakyti poetai. Slemo skaitovas nepalieka ant tos statinės rašteliu. Jis ropščiasi pats. Kaip galima norėti renesanso, kai eilės yra šnabždamos sau pačiam į pažastį? (Žygimantas Kudirkas, *Slemeriai apie slemą*)

Pasižvalgijus atidžiau kyla įtarimas, kad menas atsirado vakar. 18-oje Lietuvos dailės parodų dar galima rasti kelis betoninius modernizmo dinozaurų kaulus ir kolecininko spin telę. (Laima Kreivytė, *Trylikos „Dокументos“ punktryrai*)

Kiekvienas menininkas aktyvistas nuolat balansuoja ant ribos, kai įtraukę šiaip aktyvistus į kokias nors įdomesnes protesto formas gali tapti idėjinu išdaviku, jei politizutas gatvės performansas bus reprezentuojamas kaip meno kūrinių. O jei už tai dar būsi pripažintas konjunktūros, tai gali išvis blogai baigtis. (Fiokla Kiurė, *Performanso (nesusi)pratimai*)

Gimė sūnus, pavadinom jį Rūta

Ką bendra plaukikė turi su kultūra

Monika Krikštopaitė

Joks kitas šių metų performansas nesujaudino iki ašarų tiek daug žmonių, kaip Rūtos Meilutytės plaukimas olimpiname finale. Ji išniro tarsi iš niekur kaip Botičelio Venera, sutelkė daugybę žmonių tarsi Joana Arkietė ir buvo nesustabdoma kaip raketa. Rūta jau taupo proveržio simboliu. Kada jos atvaizdas „jisimes“ į vizualiuosius menus, tik laiko klausimas. Bijau, kad britai čia gali būti ir pirmesni. Fotografinių kronikų gausa tai aktyviai pranašauja. Vis dėlto – ką plaukikė turi bendra su kultūra? (Nes čia gi ne sporto skyrelis...)

Šios jaunos sportininkės istorija apima ne vieną ir ne du archetipinius pasakojimus. Galingu ir visiem supratamtu virsmo simboliu ji tam-pa todėl, kad čia galime atpažinti ir pelenės istoriją, ir mergelės-išgelbėtojos efektą, ir stiprybės pergalės prieš silpnumą apogėjų. Tačiau jėga slipy tame, kad šie jaunai moterai dažniausiai atributojami (tyrumo, darbštumo, nuoširdumo) archetipai yra papildyti galios modifikacijomis. Pelenė juk buvo pasyvi. Tai krikštamotė nusileido iš oro, kad suteiktų atpildą už darbštumą. O štai Joana buvo paaukota. Suprask, taisylė pataisė išimtį. Savo ruožtu Meilutytė ne kieno nors kito, o savo rankom, torsu, kojom kaip kokia undinė-amazonė atsiyré

iki sékmės. Ir sukėlusiu visuotinę eks-tazę nebuvu paaukota, o toliau išrai-si, vėl ir vėl pergali save, taip pat-virtindama savo pačios veiksmu įsteigtą mitą. Jaudinančią stereotipą nužudymo aktą. Še jums tyroji mer-gelė, še jums blondinė. Savo vande-niu sliuogiančiu kūnu Rūta nubrau-kia daugybę plepalų, netikrų įzymybų, ir kai ji laimi, katarsiškai palengvėja visiems, apie kuriuos vi-suomenė ar jos „organai“, „žino“, ką jie turėtų daryti, ko turėtų norėti, ko galėtų pasiekti etc. Nemanau, kad Rūta angažuota kaip nors pa-našiai, kaip čia dėstau. Rūta plau-kia. Nuožmiai plaukia. Ir atrodo, kad minios žado netekimas tik su-stiprina jos torpedinį kvėpavimą.

Galvojant apie Rūtą, kaip apie žmogų (nors ir neplanuotai), kei-čiant mentalitetą, kultūros ir spor-to jungtis atgauna prasmę. Dieve-gink, kalbu ne apie fondų sujungimą atgal (buvo tokis keistas darinys kaip Kultūros ir sporto rėmimo fondas). Politikoje ar tiesiog planuojant spor-tas ir kultūra yra pernelyg skirtingos dinamikos reiškiniai. Sporte pasieki-mų apogėjus dominuoja pirmojo gy-venimo pusėje, o meno žmonių pa-saulyje tikrasis pasisekimas – tik vėlesniuose gyvenimo laikotarpio-se. Sporte rezultatas yra gana pati-kimas rodiklis, o mene dažniausiai klaidinantis. Sporte svarbu kartoti, o mene – daryt vis kitaip ar bent šiek tiek savaip. Kartais visa tai persipi-

na ir susipainioja, ir ten, ir ten svarbi ištvermė. Dar yra toks prasmin-gas žodžių junginys kaip „sporto menas“, bet „sportinis menas“ skamba kur kas prasčiau. Toliau šitos min-ties nebeplėtosti, nes dar labiau susipainiosiu. Tenorejau pasakyti, kad šlovinti atletą iš dailės perspektivų nėra joks akibrokštas ar naujovė. Antikinėje Graikijoje dėl identiškų paskatų klestėjo skulptūra. O kada-gi nesugebu kalt akmens, teliaka žo-džiais liudyti pergalėjimo groži.

Nukrypti nuo mano profesijos pagrindinės temos – meno – po ap-mastymu, ką galima būtų išskirti Lietuvos dailėje kaip šių metų mi-nėtinus, privertė apėmęs siaubas dėl skausmingai apčiuopiamos menoty-rininkų ir menininkų kiekiei dis-pro-porcijs. Kad ir kiek dirbtum, „aukso pjūvio“ čia nenusimato. Po galais, kiek daug yra idomų reiškinii, parodų, meninink(i)ų ir dar daugiau geru jų kūrinių... Bandžiau pamir-susi emocijas pasitelkti matematiką. Sakykime, kad rimčiau, nors ir sku-bant, patyrinėti vieną kūrėjų reikyt mažiausiai dviejų savaicių. Tai per metus, dirbant be atostogų, išcitu tik 26 autoriai. O kiek galėtumėt išvar-dinti aktyvių meno kritikų? Siaubingai mažai. Galėtume postringauti, kad specialybė miršta ir yra neberekalina, jei nebūtų nusivylimu aidų, kad kritikas vienu ar kitu klausimu ne-pasisakė. Kalbu štai ne siekdama pa-siteisinti dėl to, ko nepadariau šiai-

Rūta Meilutytė

metais, o norėdama atkreipti dėmesį į tai, kad laikas ne begalinis ir kad meno kritika – irgi ne sportas.

Atsisakiusi suminėti geriausiai pasirodžiusius dailės praktikoje, iš atspindinčių kolegų labai norėčiau pagirti LR „Klasikos“ kultūros laidų rengėjus(-as) ir vedėjus(-as). Ra-dijs yra sritis, kur vaizdinis posū-kis bejegis. O tai reiškia, kad čia néra visos tos masės, kurie gali tik atrodyti. Nors tai netrukdo absoliu-tiai daugumai radijo stočių be perstojo mykti į eterį ir kalbėti tą patį per tą patį metą iš metų. Per laidas „Kul-tūros savaitė“, „Ryto allegro“, „Sėsk į traukinį A“, „Modus: pokalbiai apie naująjų muziką“, „Skersvėjai“ ir ke-liai kitas esu ne kartą ilgiau nei pla-navau užtrukusi klausymo rituale. Ten, kur dominuoja tekstas (na ir muzika, bet šioje srity suprantu per

mažai). Kur jis rengiamas profesio-naliai ir su pagarba klausytojui.

Jokiu būdu neišsižadu vaizdo ar jo posūkių, o ypač „užmetimų“ ant posūkių, nes vaizdas visada turi tai, kam nėra būdo išliisti kalboje. (Gerb, semiotikai, tikiu, kad vaiz-das irgi yra kalba, o dar labiau, kad poetinė kalba gali pasakyti beveik viską, bet man daug labiau patinka, kai tas „beveik“ ir lieka nepasakytas.) Pavyzdžiu, Meilutytė vaizde daug ga-lingesnė nei tekste. Nors Salomėja Nėris savo metafora „per lūžtantį le-dą“ veržlumu tam nenusileidžia. Čia labai jau vaizdus tas bekompromisis imperatyvas judėti, nesustoti, veržtis ir toks akivaizdus laiko trapumas. O ar bendras jų (minėtu vaizdo ir teks-to) vardiklis nėra tikslis šių metų kul-tūros (paskendusios atskaitose) gyvenimo metafora?

Senojo pasaulio pabaiga?

Laima Kreivytė

Vienas iš svarbiausių 2012 metų įvykių, kol kas nesulaukęs nei ofi-cialaus atsakymo, nei platesnio rezonanso, yra Lietuvos tarpdiscipli-ninio meno kūrėjų sajungos tarybos vičias kreipimasis į LR kultūros mi-nisteriją dėl Lietuvos šiuolaikinio meno pristatymo Venecijos šiuolaikinio meno bienalėje projektu konkursu nuostatų. Kreipimasis išplatintas šio mėnesio viduryje, kai Kultūros mi-nisterijoje švili pė vėjai: ankstesnis ministras jau kėlė sparnus į Paryžių, o siū-lomi nauji kandidatai vis strigo prezidentūros filtruose.

Trumpai tariant, kreipimosi esmė tokia – projektus Lietuvos paviljoni-nui Venecijos bienalėje teikti turė-tu ne tik juridiniai asmenys. Ir gal net visai ne juridiniai. Ne (tik) galerijos, muziejai ir meno centrai, bet menininkai ir kuratoriai, turintys geru idėjų. Kreipimesi rašoma: „bū-tų tikslingo atsisiųmeninė projek-tų konkursą nuo privalomos pri-klausomybės juridiniams asmenims ir projektų (iš)eliminavimo institu-cijų viduje (juk juridinis asmuo gali teikti tik vieną paraišką). Siūlytume pirmiausiai rengti tiesioginį meni-nio projekto konkursą, kuriame ga-

lėtų dalyvauti visi norintys menininkai (galbūt duete su kuratoriumi) ir vertinti pirmiausia meninę projekto kokybę, o ne formalius juridinio asmens duomenis, „finansinių paję-gumų“ ar „gebėjimų administruoti“, kas kartais tampa svarbiausiu projekto atrankos faktoriu. Turėtų konkuruoti idėjos, o ne institucijos ir siaurų grupelių interesai“.

Kaip konkursas vyksta dabar? Pa-raiškas pateikia juridiniai asmenys, turintys „ne mažesnę nei 3 metų šiuolaikinio meno projektų vadybos ir ekspozicijų rengimo patirtį Lie-tuvoje ir užsienio valstybėse“. Prakti-skai tai reiškia, kad institucijos įdirbis ir tarptautiniai ryšiai yra vie-nas iš svarbiausių (jei ne lemiamas) teigiamo vertinimo veiksny. Taip, tai svarbu. Tačiau kiek tokiai institu-cijų yra Lietuvoje? Kol kas Lietuvos paviljonus rengtų keturių: Šiuolaikinio meno centras, Šiuolaikinis dailės informacijos centras (išaugęs iš Soroso centro ir dabar reziduojančios NDG), „Vartų“ galerija ir šiemi-e laimėtoja – Bruselyje įsikūrusi privati „Tulips & Roses“ galerija. Potencialiai galėtų pasireikstti Klai-pėdos kultūrų komunikacijų centras, Kauno bienalės ir Meno parko atsto-

vai, gal dar kelios organizacijos – bet kol kas visi bandymai buvo nesėkmini. Institucinės filtrai dirbtinai smuk-do šiuolaikinio meno projektų kon-kurenciją ir idėjų apytaką – užuot diskutavę apie 15 idomius pasiūlymus, svarstome tik kelis. Menininkas turi pirmiausia įtiki institucijai, kuri arba paduos paraišką, arba ne. Šiemet, pavyzdžiu, nei ŠMC, nei ŠDIC para-iškų neteikė. Ir neprivalo. Bet ta-da menininkų galimybės dar labiau sumažėja ir atsiveria erdvė speku-liacijoms apie suinteresuotų institu-cijų susitarimus ir iš anksto nule-mitus rezultatus.

Galima numanyti oponentų argumen-tus: leidus projektus teikti fizi-niams asmenims, atsiras daugybė balasto, nemotyvuotų paraiškų. Bet niekas nesiūlo naikinti kokybės krite-rijų! Projektais ir visi menininkai(ė)s) karjera turėtų atitinkti aukščiausius standartus. Ir vertinti juos turėtų kas kartą skirtinių ekspertai, atstovau-jantys ne tik institucijoms ir kūrybi-nėms sajungoms.

Gali kilti klausimas (jį savo tin-klaraityje išsakė Ernestas Parulskis), kaip fizinius asmuo adminis-truoto tokius biudžeto pinigus? Bet juk niekas nesako, kad jis tai da-

patriarchato paviljonas

1999 Mindaugas Navakas ir Eglė Rakauskaitė
2001 Deimantas Narkevičius
2003 Paulius Stanikas ir Sajvėne Stanikienė
2005 Jonas Mekas
2007 Gediminas Urbanas ir Nomeda Urbanienė
2009 Žilvinas Kempinas
2011 Darius Miksys ir Balta užuolaida

Ar tik vyru lydimos menininkės gali atstovauti Lietuvą?

Užimk Venecijos bienalę! coolturistes@yahoo.com

Coolturistės. „Užimk Venecijos bienalę“. 2012 m.

rys. Laimėjusio projekto autorai tu-rės sudaryti sutartį su pasirinkta ins-titucija. Tai gali būti ir anksčiau mi-nėti patyrę projektų vykdytojai, ir kita Kultūros ministerijai pavaldii arba specialiai atrinkta kompetentin-ga institucija. Esu tikra, idomų pro-jectą pasiūlęs(iusi) menininkas(ė), turintis/s rimbą tarptautinių parodų bagažą, ras su kuo dirbt. Kaip ran-da prancūzų, estų ir kitų šalių me-nininkai bei kuratoriai.

Žinoma, simbolinis institucijos kapitalas gali padidinti projekto vertę – tačiau tai neturėtų būti le-miamas veiksny, užkertantis kelią

įvairovei ir intensyvesnei šiuolaiki-nio meno idėjų apytakai. Juk svarbi ne tik reprezentacija, konjunktū-rinis „einamumas“, bet ir gyvai vykstančios diskusijos, pasiruošimo procesas, nauju žaidėjų įtraukimas. Ne tik Vilnius, bet ir Kaunas, Klai-pėda, Šiauliai, Panevėžys, Nida. Ne tik stumiami, bet ir neprilausomi menininkai. Ne tik „mes žinome, kaip“, bet ir nežinojimas – kaip kū-rybiškumo strategija. Ir kad pagaliau subyrėtų patriarchinė galios verti-kalė, atkakliai ignoruojant meni-ninkų projektus. To ir linkiu visoms bei visiems ateinančiais metais.

Maistas nakties sapnams

2012-ujų kino įspūdžiai

Živilė Pipinytė

Turiu senamadišką išprotį, kurį vis dar rekomenduoja patarimų pradėdantiesiems kino kritikams autoriai, – visus kino teatro ekrane pamatyti filmus užsirašau į storą sąsiuvinį. Metų pabaigoje perskaitau jų pavadinimus ir mintyse bandau sudėlioti, kas įsimin labiausiai.

Lietuvių kinas

Šiemet lietuvių kino nebuvo daug. Metai prasidėjo Algimanto Puipos „Miegančių drugelių tvirtovė“, nukeliusi į šalį, kurioje negyvenu ir kurios nesuprantu. Kažokia dirbtinė Lietuva, be jokių atpažinimo ženklų. Man svetimi filmo herojai, juokingi jų namų interjerai, beprasmiški dvasios polėkiai. Bet filmas tiksliai fiksuoja niekine žemės pojūtį, kuris ištinka kick-vien kartą, kai susiduri su menininkų ambicijomis „suformuluoti“ tikrovę, kurioje visi atsidūrė. Kiti šiemet matyti lietuviški filmai buvo dokumentiniai. Regis, labiausiai pavyo tie, kurių su Lietuva nesieją beveik niekas, – Linos Lužytės „Igruški“ ir Tomo Smulkio „Rojaus beieškant“.

Ašaros

Ašaras pamačiai Vilniaus dokumentinio kino festivalio svečio Viktoro Kosakovskio akys. Jo filmai sugrąžina į pasaulį, kuriame dar egzistuoja prasmė. Regis, Kosakovskis tik stebėtojas, bet taip matyti gali tik

„Dar vieneri metai“

filosofas, pažinęs gilius dėsnius. Tik Kosakovskis – ne filosofas, jis sentimentalus ir nuoširdus lyg vaikas. Bet kūryba jam ne žaidimas, o gyvenimo prasmė.

Nusivylimas

Didžioji dalis šiemet matyti filmų žadėjo daug, bet rezultatas kur kas menkesnis už pažadus. Ko gero, labiausiai nuvylė Andy ir Lanos Wachowski bei prie jų prisišliejusio Tomo Tykwerio „Debesų žemėlapis“. Štieki pastangų, žvaigždžių, filosofinių pretenzijų iš kostiumininkų, dekoratorių, grimuotojų darbotik tam, kad daugiau nei dešimt kartų per beveik tris valandas trunkančiu filmu būtų pakartota, ko gero, tik paaugliams vis dar nauja tiesa apie tai, kad kiekvienas žodis ar gestas lemia mūsų likimą. Ir likimą tu, kuriu kai kada nors būsime (arba jau bu-

vome). Naujieji viduramžiai, apie kurių artėjimą jau ne pirmus metus kalba filosofai, bus infantiliški ir saldžiai gražūs?

Sugrižimas

Po trylikos metų iš didžių kinų sugržės Leos Caraxas šiemet Kanuose parodė „Šventuosius motorus“. Filmui atiteko tik vienas keisto pavadinimo prizas „Prix de la jeunesse“ („Jaunųjų prizas“). Džiaugiuosi, kad ne tik man „Scanoram“ parodyti „Šventieji motorai“ tapo geriausiu šių metų filmu. Vienuoliaka Denis Lavant'o suvaidinto heroinas Oskaro persikūnijimų filme – tai ir priminimas apie galingą kino tradiciją, kurioje vertinga buvo viskas – ir gražus gestas, ir geismas patirti ar išbandyti kuo daugiau, ir gyvų žmonių sielos bei kūnai, kurių nepakeis jokie technologiskai tobuli „išikūni-

jimai“. Caraxas įrodo, kad kinas ir toliau gali likti pačiu geidžiamiausiu sapnu, juk tai jis yra sakės, kad „reiki a sutekti savo akims maisto nakties sapnams.“

Ateitis

Nuo pat sausio pradžios užgrius lietuviškų filmų lavina. Per pirmus tris mėnesius žadamos pilnametražių filmų – Kristinos Buožytės „Auroros“, Mario Martinsono „Tylios nakties“, Mariaus Ivaškevičiaus „Santos“, Editos Kabaraitės, Ričardo Marcinkaus, Simono Aškelavičiaus ir Donato Ulvydo „Valentino vieno“ ir Romo Zabarausko „Streiko“ premjeros. „Valentinus vienas“ skirtas šv. Valentino dienai „Streikas“ bus parodytas Kov 11-ają. Gal filmas-tostas taps lietuvių indėliu į pasaulinį kiną?

Kino politika

Šiemet pagaliau įkurtas Nacionalinis kino centras. Atsiranda viltis, kad nacionaliniu kinu rūpinis ne vienas Kultūros ministerijos valdininkas, o profesionalų komanda, tikinti, kad (perfrazuojant Louis Deluca) lietuvių kinas gali tapti kinu, lietuvių kinas gali tapti lietuviškas. Dar noriu tikėti, kad gyvensime šalyje, išmintingai formuojančioje savo kino politiką ir kino kultūrą. Bet centro darbuotojų laukia kūrėjų, prodiuserių, vertintojų ir visų kinui neabejingų žmonių pageidavimų, intrigų bei lūkesčių cunamis. Jam nuslūgus, matyt, bus galima dirbti.

Įšminčius

Mike'o Leigh filmas „Dar vienri metai“ pasakoja apie paprastus žmones. Tuos, kurie, gyvenimui persiritus per vidurį, nesijuicia nuskriausti ir nelaimingi. Ir apie tuos, kurie negali susitaikyti su mintimi, kad jų nickas nebelaukia – tik kartelio persmelkta senatvė. Išminčius Leigh rodo, kad laimės ir išsiplymo jausmas gali būti pasiekiamas ranka. Reikia tik kantrai dirbtis savo sodą ir turėti šviesių prisiminimų. Pamačiusi iš „Skalvijos“ išeinančius žmones nušvitusiais veidais, jau nebeklausiu, ką jie žiūrėjo. Ir taip aišku.

Nesusipratimas

„Kino pavasario“ lietuviška programa, kur į vieną maišą sumesti studentiški filmai, visai mėgėjiski darbai ir tai, kas teisėtai gali būti padavinta kinu. Po tokų peržiūrų sunku atskiratyti įspūdžio, kad lietuvių kinas arba dar nešaugo iš vaikiško amžiaus, arba jau serga senatvine silnaprotyste.

Alternatyvos

Jei Lietuvoje nebūtų kino festivaliai, nematyume filmų, kurie kitose šalyse rodomi kino teatrų repertuarė, nevykštų retrospektyvos, kurias kitur nuolat rengia nacionalinės filmotekos, nebūtų žiūrovų, kurie vis dar ilgisi tikro kino didžiajame ekrane.

Abejonės yra filmo dalis

Kalėdinio „Kino“ skaitymo malonumai

Artėja didžiosios metų šventės, kino teatrai siūlo daug spindinčių įvairiaus atrakcionais, neįprastais personažais bei naujomis technologijomis filmų. Kai kurie esą iškart apstulbino kritikus (taip šiandien girdėjau „Forum Cinemas“ reklamoje), bet turiu pasakyti, kad kritikus šiaisiai laikais nustebinti, o juo labiau apstulbinti vis dėlto sunku. Kritiką dažnai renkasi skeptiški žmonės. Todėl kino leidiniuose pačiai dominuoja abejonės, o ne rožinės entuziazmas. Kalėdinis „Kinas“ – ne išimtis. Jo viršelį puošia kadoras iš Martino Scorsese's filmo „Hugo“. Taip ir nepasiekęs mūsų kino teatru, jis pagaliau tapo priecinamas DVD formatu. Filme „Hugo“ sinefilas Scorsese prisimena kino reginį pradininkę Georges'ą Meliesą. Proga „Kinui“ prisiminti „Hugo“ ir jo herojų suteikė ratą aplink pašaulį apskubė didžiojo kino iliuzionisto metai. Viename paskutinių šių metų renginių Čikagoje dalyvavo ir „Kino“ autorė Ramunė Zdanavičiūtė-Lapas. Žurnale ji prisimena ne tik nuostabų vakarą, bet ir sudėtingą vieno iš kino pradininkų likimą.

Postmodernizmo dešimtmeciais

kino istorija tapo sudėtinė filmo suvokimo dalimi. Todėl ir „Kino“ autoriai dažnai gręžiasi į praetit, kuri nuolat perkuriama naujuose filmuose. Paskutiniai metais vis dažniau démesio sulaukia vadinamasis atrastos medžiagos kinas, kai menininkai filmuose naudoja svetimus kadrus, kurie padeda jiems suformuluoti ne tik naujus vaizdinius, bet ir naujas mintis. Apie tai straipsnyje „(At)rastos medžiagos kinas – naujas dokumentikos žanras?“ rašo Lukas Brašiškis.

Man arčiau prie širdies neperkuras senas kinas, todėl apsidžiaugiu perskaitęs, kad sausį „Žiemos ekrana“ pakvies į Erico Rohmero retrospektyvą. Vyriausiasis iš prancūzų Naujosios bangos kūrėjų nugveno ilgą gyvenimą, bet išsaugojo neįtikinai gaivą žvilgsnį. Rohmero aistra buvo XVIII a. prancūzų psychologinis romanas, bet jis mokėjo pamatyti romanų personažus ir tarp šiuolaičinių prancūzų – studentų, kirpejų, verslininkų ar intelektualų. Naujame „Kine“ skaitykite ir apie naujus prancūzų filmus, kurie pateko į „Žiemos ekrana“ programą.

Ko gero, esame viena iš nedau-

gelio Europos (ar pasaulio) šalių, kur kino teatru repertuarė neaptiktė geriausio šių metų Europos filmo, Kanų kino festivalio nugalėtojo Michaelio Haneke's „Meilės“. Panašias spragas pas mus dažniausiai užpildo festivaliai. Todėl su „Kino teatro“ rubrika recenzuojam ir filmai, kurie atsidūrė repertuarė, ir tie, kuriuos rudenį rodė „Scanorama“ bei Tarptautinis Kauno kino festivalis.

Narius Kairys recenzuoja sinefilišką Miguelio Gomeso „Tabu“, Simas Čelutka – Haneke's „Meilė“, Linas Vildžiūnas – Leos Caraxo „Šventuosius motorus“ ir reiškia kitą nuomonę apie „Meilę“, Santa Lingevičiūtė aptaria Cristiano Mungiu „Už kalvų“, Gediminas Kukta – Jano Zabeilo „Kai upė buvo žmogus“, Giedrė Andreikėnaitė-Kiselincė – Thomo Vinterbergo „Medžioklę“, o Goda Jurevičiūtė – netrukus po ekranuose pasirodysianti Andrew Adamson filmą „Saulės cirkas. Višatos pakrašty“. Būdamas išstikimas „Cirque du Soleil“ gerbėjas nekantriai jo laukiu. Ne viena Ryano Goslingo gerbėja taip pat laukia naujų aktorių filmų, o Izoldos Keidošiū-

tės plunksnos aktoriaus portretas tik paskatins jų laukti dar aistrinėti. Nijolė Andrijauskienė tradiciškai pristato „Namų kina“. Ši karti ji siūlo per šventes pasižiūrėti Sergėjaus Ursuliako serialą „Gyvenimas ir likimas“, kurį pagal garuojį Vasilijaus Grosmanno romaną.

Ką tik pasibaigusios „Scanorama“ filmai užima didelę žurnalo dalį. Aistė Račaitytė dar aptaria konkursinę festivalio programą „Naujasis Baltijos kinas“, Elena Jasiūnaitė kalbina festivalyje pristatyto restauruoto Audriaus Stonio filmo „Neregių žemė“ autorius ir restauruotojus, Rasa Paukštė aptarė Linos Lužytės „Igruški“, Gediminas Kukta rado geru žodžių Mato Sargsyanu „Tėvui“.

„Lietuvių filmotekoje“ yra ir kiek ankstyviausia pasirodžiusi lietuviškų filmų recenzijos: Rūta Birštonaitė rašo apie Giedrės Beinoriūtės „Po-kalbius rimtomis temomis“, Ieva Toleikytė – apie Tomo Smulkio „Rojaus beieškant“, G. Kukta recenzuoja Godos Rupeikaitės „Variacijas kaukių tema“. E. Jasūnaitė apsilankė Mykolo Vildžiūno „Nesamo laiko“ filmavimo aikštė-

jeje ir susitiko su filmo kūrėjais. Roma Pauraitė atsišveikina su lietuvių kino žvaigžde Eugenija Pleškyte.

Kinas nuolat keičiasi ir sunku supėti pamatyti tai, kas iš tikrųjų svarbu. Kritikų įspūdžiai iš festivalių dažnai skatina susidomėti vienu ar kitu filmu. Straipsnyje „Tikri ir netikri prizai“ S. Lingevičiūtė aptariai, ką pamatė 37-ajame Toronto kino festivalyje, nors akivaizdu, kad ir ją šių dienų kinas ne visada įkvėpia. Ar net sukelia daug abejonių. Kodėl taip yra, koks kinas nyksta iš kino teatru, kodėl verta žiūrėti amerikiečių serialus ir pasitikėti jaunais žmonėmis, interviu Tadeuszu Tomasewskiui papasakojo rudenį Vilniuje viešėjusi iškili kino režisierė Agnieszka Holland.

Jūsų –

JONAS ŪBIS

Būkime protingesni

Krësle prie televizoriaus

Šventės prie televizoriaus visada sukelia grësmių. Ne tik persivalgymo, bet ir daug baisesnių. Pavydžiui, šias Kalédas jūs galite praleisti kartu su BTV. Tai reiškia, kad visą savaitę net keliis kartus per dieną skirtingose laidose matysite ponus Valinskus: švenčiančius sidabrinės vestuves, pristatinęjančius naują albumą ar šiaip smagiai lietuviškai juokaujančius, dainuojančius ir žaidžiančius žaidimus. Bet BTV nesitenkina tik Valinskais, šventinėje laidoje „Démésio: Kalédos“ (25 d. 19 val.) kartu su komikais A. Orlausku, R. Bingeliu, R. Šilanskui pasirodys ir Kristina Brazauskienė. Nuo tokios humoros gausybės gali ištikti net asmenybės susidvejimimas: žūrite į saldiabalsius Valinskus, o matote Seimo salę, žūrite į politikę Brazauskienę, o matote humoro šou. Dar daugiau išbandymų žūrovų psichikai parengė LNK: ši televizija pavirs tikru „grindhouse“ – nuo ryto iki rytų nesustodama rodys filmus, ir dar ne pačius trumphausių, pavydžiui, visus apie Harį Poterį, vienas „Žiedų valdovo“ serijas ir net beveik visą „Saulėlydį“. Tokia didelė masinės kultūros dozė pavojinga net patiemis sveikiausiems.

Dar pastebėjau, kad mūsų televizijos per šventes stengiasi pamaloninti savo žūrovus naujais lietuviškais filmais. TV3 per Kūčias (24 d. 19.20) rodys lietuvišką „blokbasteri“ – Donato Ulydo filmą „Tadas Blinda. Pradžia“. Labai patriotiškas gestas – šventinį vakarą priminti

svarbiausiu lietuviškos masinės kultūros mitologijos personažu tapusį plėšiką. LNK (29 d. 23.25) surengs Algimantą Puipos „Miegančių drugeilių tvirtovės“ televizijos premjerą. Tik LRT šiavakar (21 d. 23.45) tenkins ne naujū, o „perestroikos“ metais (1988-aisiais) ekranus išvydusiu Arūno Žebriūno filmu „Mėnulio pilnates metas“, kurio pagrindinė tema – religijos kritika ir jézuitų iš Vakarų į Lietuvą nešamos blogybes. Po audringų debatų „Tautos aikštėje“, kuriuose tauta balsuodama patvirtino, kad katalikų Bažnyčia turi ir gali turėti įtakos šalies gyvenimui, manau, tai visai logiška.

Dar per šventes galite pamatyti filmą, kuris iš tikrųjų tapo pasauliniu „blokbasteriu“ ir pradėjo 3D erą. Tai Jameso Camerono „Isikūnijimas“ (TV3, 25 d. 19.20). Žiūredami šią pasaką apie tai, kad reikia grįžti prie savo šaknų, apie žmogaus ir mėlynouodegės gražuolės iš kitos planetos meilę, spėsite ir pavakarienauti, ir papabendrauti su giminėmis, ir pasigrožeti spalvingais Pandoros planetos peizažais. Tokie begaliniai filmai, matyt, ir skirti televizijos šventiniams vakarams, nes sukuria nesibaigiančio laiko išpūdį.

Apie mus keičiantį laiką ir Davido Fincherio 2008 m. „Keista Bendžamino Batono istorija“ (LNK, 24 d. 21.35). Jos herojus, kurį suvaidino Bradas Pittas, gimsta aštuoniasdešimtmetis. Jis gyvena vis jau nedamas, bet sustabdys laiko negali. Sukurto pagal F. Scotto Fitzgeraldo

novelę filmo veiksmas prasidės 1918 m. Naujajame Orleanėje ir tėsis iki mūsų dienų. Sako, Fitzgeraldą ikvėpė Marko Twaino mintis: „Gyvenimas būtų daug laimingesnis, jei gyvintume 80-ies ir palaiptuiniu artėtume prie savo aštuoniolikos metų“. Šau tokio likimo nenorėčiau, bet kartais atrodo (ypač pasižirėjus „Isikūnijimą“), kad tai darbą vyksta su mūsų civilizacija ir ji netrukus sugriš iš kūdikystės amžių. Šiaip ar taip, gerai virškinamų košelių, sauskelnių ir ryškių žaisliukų mums kasdien siūlo kickviena televizijai.

„Keista Bendžamino Batono istorija“ sugrąžins prie tradicinių šeimos temų – laimės būti kartu ir mylėti, skausmo praradus artimuosis. Bet šeimos gyvenimas – tai ir megstama komedijų tema. Matto Chechowskio ir Kurto Mattilos filmas „Alibi“ (LRT, sausio 1 d. 22.50) pasakos apie vyra, kuris užsiima tuo, kad ieško alibi neišlikimiesiems. Lesley Headland komedija „Senmergės“ (LNK, 23 d. 22.50) – apie tris simpatiškas aštrialežuves vienės, kurios atvyksta į buvusios klasės draugės vestuves. Šis filmas pirmiausia turėtų sudominti Kirsten Dunst gerbėjus. Gregg Gliennos „Keisti giminės“ (BTV, 26 d. 22.35) pasakoja apie tokį Ričardą, kuriam gyvenime pasisekė: jis turi žavią sužadetinę, nuostabius tėvus ir sparčiai daro karjerą. Bet vieną dieną sužino, kad buvo īvaikintas. Detektyvas suranda tikruosius Ričardo tė-

vus – dvi vulgarias būtybes namelyje ant ratų.

Rafinuoto kino gerbėjams drįstu pasiūlyti du filmus, kuriuos sukūrė du garsūs britų aktoriai. Kennethas Branagh garsėja dar ir kaip puikus

re'o „Koriolaną“ (TV3, 22 d. 23.55). Tačiau pasakojimą apie Romos didvyrių, kuris pralaimėjęs rinkimus išvyksta į tremtį ir prašo savo pikčiausio priešo pagalbos, režisierius perkélė į mūsų laikus. Galima spėti, kad veiks-

„Keista Bendžamino Batono istorija“

Shakespeare'o ekranizuotojas („Henrikas V“, „Hamletas“, „Daug triukšmo dėl nieko“), bet televizijos žūrovai jį, be abejų, pažįsta kaip detektivą Volanderį. LRT Kultūra (25 d. 23 val.) parodys Branagh 2006 m. sukurtą „Užburta fleitą“. W.A. Mozarto operos veiksmą režisierius perkélė į Pirmojo pasaulinio karo metus, tad pagrindinį herojų persekioja ne gyvatė, bet nuodingos dujos, o Nakties karalienė pasirodo ant tanko.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

Keistas filmas apie meilę

Nauji filmai – „Optimisto istorija“

Živilė Pipinytė

Iš pirmo žvilgsnio psichikos liga ir romantinė komedija nelabai deria. Amerikiečių režisieriu Davidui O. Russellui, regis, tai visai nesvarbu. Pagal Matthew Quicko romaną sukurtais filmas „Optimisto istorija“ („Silver Linings Playbook“, JAV, 2012) – geras įrodymas, kad kitoks požiūris į senas konvencijas gali būti ir visai produktyvus.

„Optimisto istorija“ prasideda nervingai. Buvęs mokytojas Patas aštuonis mėnesius praleido psichiatrinėje ligoninėje. Jam diagnozuotas bipolarinis sutrikimas. Dabar jis paleidžiamas pas tėvus, kurie laidoja, kad Patas vykdys teismo sprendimus: nebandys susitikti su buvusia žmona Niki ir lankysis pas psichoterapeutą. Patas kupinas gerų norų, jis tiki, kad netrukus susigrąžins mylimą žmoną ir gyvenimas vėl grįžtų ankstesnes vėžes. Jis visaip bando įrodyti, kad pasveiko. Bet Pato pastangos aplinkiniams tik kelia baimę.

Žūrovams iš pat pradžių aišku, kad pasakojimas apie netrukus prae-

sidėsiantį laimingą šeimyninį gyvenimą – tik Pato svajonės. Jis sukeilia skandalą psichoterapeuto kabinate vos išgirdės savo vestuvių muziką. Daina jam primena dieną, kai aptiko žmoną Nikę vonioje su meilužiu. Bet Patas iš visų jėgų stengiasi mastyti pozityviai, kasdien bégioja, skaito klasikinę literatūrą pagal Nikės sudarytą sarašą. Tiktai – stengtis pozityviai mastyti, kita – nuolat atsitrenkti į sieną, kuri skiria ta-

ve nuo „normalaus“ pasaulio. Pirmas „Optimisto istorijos“ trečdalis verčia prisiminti 7-ojo dešimtmecio amerikiečių filmus, kuriuose psichikos liga sergentų personažai iš visų jėgų, tačiau nesėkmingai bandydo išsaugoti „normalaus“ gyvenimo regimybę.

Vis dėlto Russellui to neužtenka. Parodės kelis nesėkminges Pato bandymus įgyvendinti pozityvaus mastymo postulatus, jis įveda į fil-

mą Tifani – jauną depresuojančią policininko našlę, kurią ką tik atleidė iš darbo už tai, kad ji pergulėjo su visais bendradarbiais. Nuo tos akimirkos nenuspėjamas Tifani ir Pato duetas iš esmės pakeis „Optimisto istoriją“. Du visiškai gyvenime pasimetę žmonės taps vienas kitoto atrama. Tifani nori sudalyvauti šokių konkurse, bet jai reikia partnerio. Už tai ji pažada Patui, kad perduos Nikei jo laišką. Suprantama, tai tik naivus pretekstas, bet buvimas kartu su Tifani ir jos šokių pamokos iš tikrųjų padės Patuiapti brandesniam ir labiau pasitikėti savimi. Liga, žinoma, niekur neįšykstas, bet Patas supras, kad ir su ja galima gyventi.

Rodant Pato ir Tifani santykius buvo lengva nuslysti į saldų sentimentalumą. Jennifer Lawrence („Bado žaidimai“) ir Bradley Cooperio duetas išvengė pavojų. Jų personažų istorija, žinoma, sentimentalai, bet Patu ir Tifani patiki iškart, juos įdomu stebėti, net kai finalas jau visiškai aiškus.

Staigus posūkis į sentimentalą romantinę komediją iš pradžių gali

trikdyti, pasirodyti pernelyg banalus. Tačiau nors filmo pradžia žada daugiau, nei duoda pabaiga, „Optimisto istorija“ nenuvilia. Russellas atsiasko moralizavimo ir priima JAV „nepriklasomų“ taip pat mėgstamos romantiškos komedijos žaidimo taisykles. Pato ir Tifani suartėjimą jis „aplipdo“ iškart atpažįstamais motyvais (amerikietiško futbolo, indų bendruomenės, šeimos problemų) ir spalvingais antrojo plano personažais. Robertas De Niro vaidina Pato tėvą, iš kurio herojus, matyt, ir paveldėjo ligą. Patas vyresnysis – prisiekės futbolo sirgalius, azartą, temperamentingas žmogus, kuris filmo finale gal pirmą kartą pabandys suprasti sūnū. Chriso Tuckerio joudodasis psichiatrinės pacientas ir Pato draugas įneša į filmą atvirai komišką gaidą, o Jacki Weaver mama Dolores tampa savo šeimos santykį kamertonu. Regis, Russellas ir jo komanda neslepia, kad groja pagal gerai visiems žinomas natas. Tik melodija skamba šiltai, nuoširdžiai ir optimistiškai. Kaip ir pridera šviesiam kalčiniams pasakojimui.

„Optimisto istorija“

Apsėstojo aktoriaus mitas

Roland Barthes

Visuomenėje, kurioje gyvename, dažnai yra taip, kad kokios nors profesijos „kilnumas“ yra atvirkšciai proporcingsios rentabilumui. Tu- riū menyje, kad dažniausiai didy- riškais laikomis nepelningi ir nepa- stovūs darbai, ir tas didvyrišumas atleidžia nuo pareigos geriau už juos mokėti: tokias atvejais garbė pakiečia pinigus, o „pašaukimas“ – poreikį uždirbtį. Tai galioja ir kal- bant apie aktorių: kuo gi jūs skun- džiatės, juk dirbate šventą darbą? Akivaizdu, kad mūsų aktoriams pa- liekama jokios piniginės vertės ne- turinčių arbatpiniginių kaip tik todėl, kad dažnai jiems mokami grašiai ir tai daroma be jokios tvarkos. Tie ar- batpinigiai – tai keletas sielą paky- lejančiu mitu.

Svarbiausias iš šiuų mitų yra tas, pagal kurį savo darbą dirbantiesi aktorių apibrėžiamas kaip apsėstasis: aktorius įkūnija savo personažą, ką nors „išgyvena“ už jį. Toks mitas – tai iš įvairios kilmės elementų sudarytas junginys. Visų pirma jis su- daro pasakojimas apie antrininką – išties senovinės elementas, vienas, o galbūt net vienintelis iš tų retų siu- žetų, kurie aptinkami visų formų vi- suomenėse. Pasak šio pasakojimo, personažas veikia kaip aktoriaus antrininkas, įsiskverbia į jį kaip „ki- tas“. Tai itin archajiškas žaidimas su mirimi: aktorius numiršta sau, jis skirtas tik palaikyti savo antrininko gyvybę, jis pasiaukoja, ir būtent už tai yra gerbiamas. Be to, tokis pasi- aukojimas yra ir šventas, nes taip aktorius išgelbsti žiūrovą: aktorius už žiūrovą tampa personažo auka, tad žiūrovas išvengia priešolės ana- logiškai numarinti save ir tokiu bū- du gauna visą persikūnijimo teikia- mą naudą né kiek neišstatydamas savęs jo keliamai rizikai.

Žinoma, atvirai sakralizuotose senosiose viuomenėse žiūrovas ne- buvo tokis apdairus: jis neišsiusinė- davo ir pats iškentėdavo apsėdimą

nieko vicijų savęs jam neįgalioda- mas. Tų viuomenės teatre nebuvu- rampo, ty. aiškiai nustatytos aktori- riaus ir žiūrovo perskyros. Jose žiū- rovai patys buvo aktoriai – kaip, pa- vyzdžiu, ditirambe, pirmajame antikiniame chore. Taigi žiūrovo iš- laisvinimas nuo apsėdimo ir jo per- leidimas išskirtinai aktoriui yra gė- dos paženklinta sakralizavimo forma: šiuo atveju šventumas įžen- gia pro galines duris, nekeldamas pavojaus, tačiau ir nedrįsdamas pri- sistatyti vardu.

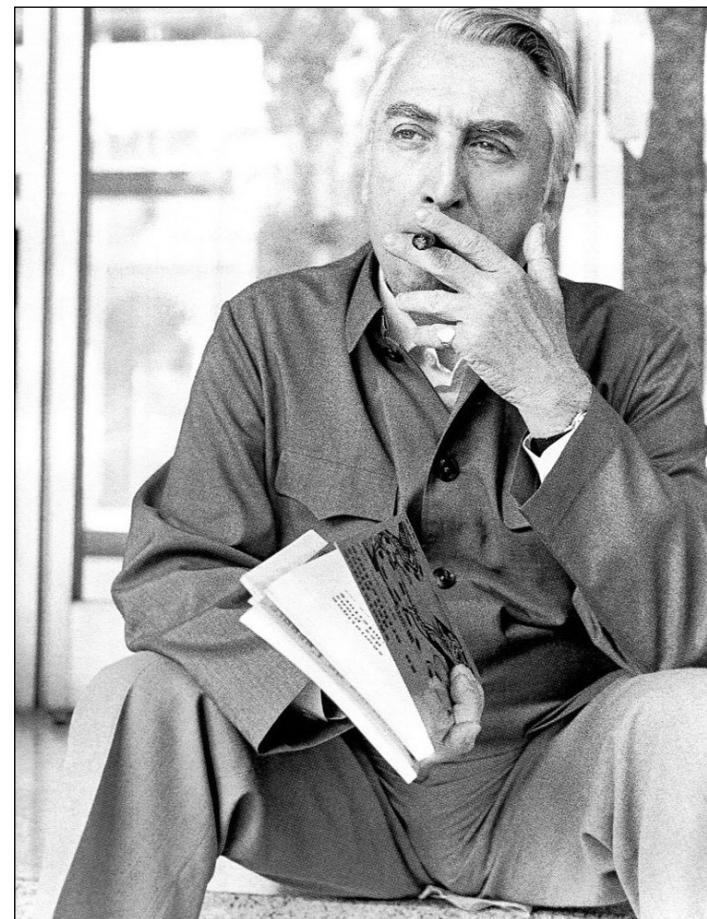
Antrasis apsėdimo mito elemen- tas yra maginis: aktorius yra tarsi ra- ganus, tarpininkas tarp tikrovės ir virš-tikrovės [surreal]; jis, kaip kokią šventoji pabaiga, yra kartu siau- bingas ir žavingas. Tačiau ir šią funk- ciją reikia suprasti etnologiškai – visai kaip (neteisingai) „primitiviomis“ vadinančių viuomenės burtininkas, aktorius su žiūrovais, t. y. su likusia viuomenės dalimi, užmezga papildymo, o ne priešpriešos santykį. Jis yra tai, kas jie nėra, ir kartu su jais sudaro tobulai pusiausvīrą socialin- ną organizmą.

Beje, kaip žinome iš kai kurių Claude'o Lévi-Strausso pastabų, tokia papildymo funkcija būdinga vi- soms mažumoms. Apsėstasis aktori- rius tam tikra prasme įsteigia tai, kuo žiūrovų viuomenė nenori ir ne- drysta būti, jis reprezentuoja ir už- kitus išgyvena jų riziką. Taigi apsė- dimo mitas – tai jau trečiasis jo ele- mentas – suteikia aktoriui atstumo- jo statusą. Tiesą sakant, tokis statusas aktoriui buvo priskiriamas ir visose iškiliburžuazinėse viuomenėse; skirtumas tik tas, kad anais lai- kais aktoriui taikytas tabu buvo so- cialinis ir religinis, ty. tiesioginis ir aiškiai išreikštasis, – aktorius nepri- klausė nei pilietinei viuomenei, nei religinei bendruomenei (pavyzdžiu, jis nebuvu laidojamas kaip kiti žmonės). Kadangi aktoriaus atskir- tis buvo taip ryškiai įtvirtinta, jos ne- reikėjo sublimuoti estetiškai ir ji neprasiškverbdavo į patį profesijos

turinį. Todėl apie aktoriaus apsėdi- mą itin menkai byloja mūsų klasikinė dramaturgija. O kuo labiau de- mokratinė viuomenė susigrąžino aktorių, kaip pilieti, kaip privatum in- dividu, tuo daugiau „pašaukimo“, beasmens kūnigystės ji priskyrė jo profesijai.

Tokioje desakralizuotoje viuomenėje kaip mūsų, personažo ap- sėsto aktoriaus mitas negali būti vartojamas primityvia ir egzotinė forma, todėl kaip visad buvo pasi- stengta nesunaikinant racionalizuo- ti tai, kas iracionalu, šventumo lai- du dirbtinai padarius Gamtą. Apsėdimo mitas buvo „sutvarkytas“, pataisytas pasinaudojus kitu, „natūralumu“ mitu: nuo tada aktori- rius turi būti apsėstas savo persona- žo ir tuo pat metu paslėpti apsėdi- mo požymius. Kitose viuomenėse maginis apsėdimas (kokį ji patiria, pavyzdžiu, raganu) tyčia išstato- mas žvilgsniui, nes reikalaujama kartu parodytai apsėstają būtybę ir apsėdančiąją galią, – tam būtina aiš- kiai išreiškti tam tikrą šias dvi ins- tancijas skirianti atstumą. Tuo tarpu mes elgiamės priešingai: vylančiai ra- cionali dramaturgija dedasi reikalau- janti ne tiek aktoriaus ir personažo susitikimo, kiek jų tapatumo; mums patinka, mes norime, kad aktorius būtų personažas. Deja, tai nereiš- kia, kad iš aktoriaus meno reikalau- jama kuklumo (galbūt išskyrus ki- no meną, kuriame gerokai mažiau maivimosi nei teatre). Jam leidžia- ma tapatintis per išjautimą, pertek- linius aistros bei kančių požymius, ir už tai netgi giriama. Norima, kad jis vienu metu įkūnytu abi, iracio- naliajį ir racionaliajį, mito puses: kad eikvotusi fiziškai – šūkautų, prakaituotų, verktų, drebėtų kaip transą patiriantis raganu, ir kad būtų prideramai santūrus, idant už- megztų su personažu kuo tikriausius dvię savarankiškų sielų santykius.

Žodžiu, iš aktoriaus paradoksaliai reikalaujama vienu metu būti objek- tu ir subjektu, jis turi būti pagrobtas

Roland Barthes

ir laisvas, tarsi personažo likimas iš užgrėtių kaip savo iškinę.

Apsėdimo mitas aktoriui kainuo- ja daug: jei jis jam paklūsta, tai vi- sai nebegali savo mene jaustis lais- vai, įstringa tarp dvejopų apsėdimų ir natūralumą išreiškiančių ženklių. Vienintelis būdas aktoriui susigrā- žinti laisvę yra atvairi pateikti save scenoje kaip aktorių, kaip atlikėjų, – nei visai save, nei visai savo perso- nažą. Tai patikimiausias būdas, kur- ūo aktorius gali demistifikuoti sa- vo amatą.

To reikia, nes mąstant apie apsėstojo aktoriaus mitą labiausiai nera- mina tai, kad atrod, jog dažniausiai juo tikti ir teisinas patys aktoriai. Jie priima veidmainiškos viuomenės paliekamus egzaltaciją dvel- kiančius arbatpinigius, kenčia nepa-

kankamą atlyginimą, nepastovų sta- tusą, nes yra išitinink, kad to reika- lauja ju pasišventimas ir kad būti prarytam personažo – neįkainojama garbė. Aktorius laikomas didvyri- kos lemties sielų perkėlimo specia- listu ir taip įžengia į naujai abejin- gą meno sferą, kurioje bet kokie prekiniai mainai yra nuodėmė. Ta- čiau šie dalykai nepriestarauja vie- nes kitam: kova už geresnį profesi- nių statusą eina išvien su kritišku menu. Aktorius turi pats sau padé- ti išsilaisvinti iš mitų, kuriais viuomenė ji išaukština tik tam, kad iš- naudotų.

Théâtre d'aujourd'hui
mars-avril 1958

IŠ PRANCŪZŲ KALBOS VERTĖ
PAULIUS JEVSEJEVAS

Mes žinome kaip

ATKELTA IŠ 8 PSL.

Dar yra tokia sąvoka kaip ŠMC (šiuolaikinio meno centro) meni- ninkai. Bent jau buvo, dabar gal net neišvardinčiai, nes tie patys vardai migruoja tarp ŠMC, „Tulips&Ro- ses“ ir „The Gardens“ (mėginant juokauti galima trumpinti – „Šiuo- laikiniai Žiežmariai“). (Monika Krikštopaitė, *Pilnave mene*)

Kiek teko kalbėtis, buvusieji ati- daryme labiausiai susižavėjo tuo, kad kadaise žodis „opening“ reiškė „plyši“. Šis etimologinis niuansas žavesio objektu tapo pamačius už mažutės „The Gardens“ patalpos langu esančioje sienoje įskilius ilgą ir riebų plyši. (Danutė Gambickai- tė, *Výšnių skonio vakaras*)

Menas yra priešprieša masišku-

mu. Norėdamas kurti vienetines vertybes, turi laikytis atokiau nuo masinio gaminimo mašinos. Taigi geografinė vieta neturi reikšmės. Gali gyventi Kvala Lumpūre, Klai- pėdoje ar kitur ir tuo pat metu būti tinklo centre. Šios aplinkybės gana naujos. Jos susidarė 10-ojo dešimtmečio pabaigoje, atsiradus interne- tui. (Nicolas Bourriaud, *Mano pa- saulėje žmogus niekada nėra vienišas*)

Pasaulio pabaiga

Praėjau pro Aušros vartus ir su- stingau: priešais mane – žmonių sie- na. Visų lūpos vieningai žiojas ir čiaupiasi, kartu su garais išalsuoda- mos lenkišką giesmę. Visų akys žvelgia į mane, bet manęs nemato.

(Agnė Narušytė, *Apie minias (ir me- nininkus)*)

Dar praėjusiai metais buvo daug aukščiausio laipsnio būdvardžių ir prieveiksmių, pavyzdžiu, „Vartų“ galerija „svarbiausiam partneriu“ siūlė dovanoti „giliausią dovaną“. Pasirodė, kad tai reiškia ne geriausiai iškastą duobę miške, o „tinkamiausią meno kūrinį“. Paskui paaiki- kėjo, kad aukščiausiu laipsniu gyvensime ir ateityje, nes garsiausia astrologė Palmyra ypač ižvalgiai išbūrė ateiti: „tiems bus blogiausia, kas gyvena skurdžiausiai“ (Paulina Pukytė, *Kas buvo, kas bus, ir „ant ko pasilik“*)

Prieš keletą metų girdėjau, kad vienas į „čiurlionkę“ stojantis maža-

metis per egzaminą nualpo, išvydęs pastatytą piešti iškamšą. Nenuosta- bu, jei tokius natūrmortus tapantys pauaugliai griebiasi kvaishalų. (Erika Grigoravičienė, *Tradicija*)

Nors kalba apie gyvenimą ir mi- ri, nors ekspozicijos pabaigoje pa- teikia preparuotą „šventąją dvasią“ (baltą balandį formaline), nors in- krustavo brillantais kaukolė ir vie- noje galerijos salėje veisia drugius, menininkas nėra joks Dievo pirštas. Netgi kojos. (Laima Kreivytė, *Me- nininkas kaip sunyras*)

Ritmingą minių trepsėjimą nu- stelbia Post Ars grupės (Česlovės Lukenskas, Aleksas Andriuškevi- čius, Gintaras Zinkevičius) kūjų dū- žiai į asfaltą, į ledą, į kartoną:

Kūjis – intymus instrumentas.
Mes griežiame POST maršą.
Mūsų natos – manifestai ir ugnis,
vanduo... (Agnė Narušytė, *Apie minias (ir menininkus)*)

Fotografavau ir mintyse jau ma- čiau kadrus. Vaizdai buvo tokie, kokių aš iki tol nebuvau padariusi. Bu- vau labai ikvėpta. Aplink matėsi namų stogai. Įsivaizduoj, po valan- dos atėjau į kavinę, tokia patenkin- ta bendrauju su žmonėmis ir staiga suprantu, kad nejdėjau juostos... (Aleksandra Jacovskytė, *Ir ramiai pažiūrėjo į objektyvą*)

SUVĖLÉ KŪTVĖLA IR
COOLTŪRISTĖ

Man svarbu dialogas su žiūrovu

Ivanas Vyrypajevas apie meno mirtį

Rusų dramaturgas, teatro ir kino režisierius Ivanas Vyrypajevas ši rudenį Tarptautiniame Romos kino festivalyje pristatė savo naujausią filmą „Delēs šokis“ („Tanec Deli“). Tai – septynių novelės apie garsią šokėją iš kartu septyni savarankiški pasakojimai apie meilę, mirtį ir šokį. Jie vyksta toje pačioje vietoje – miesto ligoninėje, kur herojai susitinka, patiria meilę, artimujų mirtį ir bando rasti ramybę.

Ivanas Vyrypajevas 1995 m. baigė Irkutsko teatro mokyklą, vaidino Magadano, Kamčiatkos, Irkutsko teatruse, 1998 m. Irkutsko įkūrė teatrą-studiją „Prostranstvo igry“. 2006 m. jis debiutavo vaidybiniu filmu „Euforija“.

Pateikiame pokalbių su režisieriu, išspaustintų žurnale „Ogoniok“ (2012, Nr. 47) ir tinklalapyje www.kinopoisk.ru, fragmentus.

Jūsų naujas filmas „Delēs šokis“ buvo parodytas Romos kino festivalio programoje „XXI amžiaus kinas“.

Parašiau pjesę bandydamas rasti atsakymą į klausimą, kas jungia mus dabar, kai viskas byra į smulkias dailis. Kas jungia mano vakarykštę dieną su šiandiena, mano vaikystę, tai, ką prisiemu, tai, ko neprisiemu, mano tragedijas, mano laimę? Tik viena – aš. O iš septynių novelių susidedančių filmų sekurs pats žiūrovas. Norėjau juo pasakyti, kad norint išgyventi šiuolaikiniame pasaulyje būtina suvokti, jog tu ir pasaulis – viena visuma. Tu ir esi tas pasaulis, o ne tik jame gyveni. Man atrodo, kad kai tik mes tai suprasime, iškart atsiversime vienas kitam ir sau. Tragedijos, žinoma, niekur neišnyks, bet žmonija į jas žiūrės kitaip.

Ar norėtumėt pastatyti didelę tragediją? Ar ne apie tai svajoja kiekvienas režisierius?

Aukštųjų žanru jau nebéra ir jie nebesugriž. Apskritai esu ištitinęs, kad menas mirė. Postmodernizmas buvo viskas, ką menininkas galėjo pasiūlyti pasauliui. Dabar kurti meno kūrinių ankstesnė to žodžio prasme neįmanoma. Tai nepriklauso nei nuo menininko asmenybės, nei nuo jo talento. Dabar nebebus nei Salvadoro Dali, nei Leonardo Da Vinci, nei Tarkovskio. Dabar nickas negali kurti didžiojo meno. Nebeegzistuoja darbas su naujomis formomis. Dabar mes pereiname prie naujos komunikacijos rūšies. Aš tai pavadinčiau komunikacija tarp energijų ir sąmonių. Žiūrovas ateina į teatrą ar kiną dialogo, jam būtinai reikaliningas gyvas atgalinis ryšys.

Pavyzdžiu, aš labai myliu kiną. Bet dabar kine man neįdomu. Galiu žiūrėti vien amerikiečių serialus, ir tik todėl, kad kai kurie iš jų atveria labai įdomius socialinius aspektus.

Labiausiai norėčiau, kad su manimi paprasčiausiai kalbėtusi. Esu pasirengęs vaikščioti į visokių susitikimus, paskaitas. Patikėkite, tai įdomu ne man vienam. Man įdomi gyva komunikacija be patoso. Da-

bar artėja visai naujas integralaus meno tipas, į kurį mes dar tik žvalgomės ir į kurį kai kas iš mūsų bandido patekti. Jam priklauso ateitis.

Manoma, kad rusų žiūrovas rimtam pokalbiui nepasirengęs ir žiūri tik fantasy, pasakas ir kvailas komedijas.

Ne, aš su tuo nesutinku. Tai absurdūska nuomonė. Yra nuobodaus, netalentingo, neįdomaus kino. Bet yra talentingo ir įdomaus. Žanras su šitomis kategorijomis neturi nieko bendra. Gali būti komedija, bet bus nejuokinga. Gali būti kvailas ir neįdomus „blokbasteris“. Autorinis kinas nuo žanrinio skiriasi tik tuo, kad viename svarbus autorius pasisakymas, o kitame – žanro pasisakymas.

Skirstomas į žanrinį ir rūmą kiną nelabai teisingas. „King Kongas“ – tai autorinis filmas, sukurtas pagal žanro taisykles. „Iškūnijimas“ – taip pat žanrinis kinas, bet tai buvo Jameso Camerono svajonė, jis norėjo kurti kiną būtent taip, kaip ir sukūrė. Bet aš savo filmų nelaikau sukurtas autorius laboratoriijoje.

Nepykstu ant žiūrovų ir nemanau, kad turim bėdą dėl jų. Štai mūsų kinas laikomas nekomerciniu.

Bet aš tikrai žinau, kad mano anksčiausnį filmą pažiūrėjo masė žmonių. Kad ir kur atvažiuočiai, visada su tikdavau jaunu žmonių, mačiusių mano filmą. O kiek laiškų iš jų gau- nu! Nesakau, kad iš kino teatrų reikia išimti „Ledyne“ ir rodyti mano filmą. Sakau, kad reikia suteikti galimybę tiems, kurie to nori, žiūrėti autorinį kiną, žiūrėti jį patogiai ir ne trečią valandą nakties. Esu ištitinęs, kad iš 143 milijonų mūsų bendrapiličių atsiras milijonas kintas, kurie norės žiūrėti autorinį kiną, o ne, pavyzdžiui, „Eglutes“.

Jūsų pjesės „Delēs šokis“ tekstas filme nepasikeitė. „Deguonis“ taip pat remiasi Jūsų pjese. Ar tekstas teatrui ir kinui skirtasis?

Tai priklauso ir nuo teksto, ir nuo to, kas domina režisierių. Mane šiuose dvieluose projektuose – „Deguonyje“ ir „Delēs šokje“ – sudominino būtent galimybę padaryti tekstą pagrindiniu filmo personažu. Kaip miuzikle pagrindinis personažas yra daina, taip ir man svarbiausia yra tekstas. Džiaugiuosi, kad tai ne tik įmanoma, bet dar ir daro didelį emocinį poveikį žiūrovams. „De-

guonis“ ir „Delēs šokis“ – tai pirmiausia žiūroviškas kinas.

Ar yra skirtumas tarp rusų žiūrovų ir europiečių?

Yra. Pirmiausia matau estetikos problemą. Mūsų žiūrovams sunku prasibrauti prie turinio per estetiką. Jis žiūri „Deguoni“ ir mato tik videoklipą. O Vakarų žmogaus videoklipas neatbaudo, jis taip net greičiau „pagaus“ turinį. Rusijoje aš laikomas avangardiniu režisieriumi, o Lenkijoje dirbu kaip paprastas režisierius ir į mano spektaklius vaikšto visai buržuažinė publika. Ten nauja estetika priimama lengvai. Beje, manau, kad tai viena iš Rusijos autorinių kino suvokimo problemų. Bet aš labai myliu rusų žiūrovus, nes jie suvokia jausmai, o ne konceptualiai. Šiam žiūrovui svarbi ne idėja, o jausmai, emocijos, nors Europos žiūrovai suvokia kūrinį konceptualiai.

Kartą sakėte, kad „norint dabar sukurti filmą nereikia mokėti kurti kino, bet reikia mokėti kalbėti“.

Ne visai taip. Kad kurtum kiną, žinoma, reikia mokėti kurti kiną. Bet reikia mokėti kurti tą kiną, kuri tu nori nufilmuoti. Profesiniai ižgūdžiai labai svarbūs. Manau, kad amatas mene labai svarbus, kaip ir bet kurioje kitoje sferoje. Tiesiog aš turėjau omenyje, kad dabar net „iPhone“ nufilmuotas gyvenimo galas gali „YouTube“ sulaukti kelių milijonų žiūrovų, vadinasi, tai taip pat filmo rodymas. Dabar mene nebeliko kriterijų. Nesvarbu, kaip tai padaryta, svarbu, ar tai kam nors „pataikė“, ar ne.

Vadinasi, menu dabar tikrai gali užsiimti kiekvienas?

Ne, ne kiekvienas. Menu gali užsiimti tik tas, kuris moka iš nieko – iš tuščumos, idėjų, sumanymų ir jausmų – sukurti tam tikrą produktą, kurį bus galima rodyti kitiems ir kuris sujaujins kitus iki sielos gelmių.

O kaip, Jūsų nuomone, transformuosis ateities kinas?

Aš nežinau. Bet matau, kas dabar vyksta. Kinas pasidalijo į dvi sferas: arba tai ryškus, brangus kinas su specialiaisiais efektais, tokis kaip „Iškūnijimas“, arba tai įdomus ir svarbus autorinis pasisakymas, nufilmuotas bet kuo. Svarbiausia, kad Jame būtu pranešimas.

Kaip klostosi Jūsų gyvenimas Lenkijoje?

Labai sėkmingai. Dirbu įvairiuose, pačiuose įdomiausiųose teatrueose ir ten man viskas atvira. Galiu rinktis aktorius. Ten mano šeima, draugai, studentai. Bet Rusija man vis dėlto pirmoje vietoje. Kad ir kai gerai viskas klostytusi Lenkijoje, žinoma, norėčiau dirbti Rusijoje.

Regis, Jūsų svajonė netrukus išspildys. Kas lėmė, kad nusprendėte vadovauti teatrui „Praktika“?

Du dalykai. Pirma, galimybė gyventi ir dirbti Rusijoje, apie kurią ką tik kalbėjomės. Antra, tai galimybė atiduoti skolą šiam teatrui, kuris kadaise man labai daug davė. Mane su „Praktika“ sieja daug kas. Ten aš stačiau savo pirmą spektaklį, ir tarp tų, kurie dabar Jame dirba, esu senubvis. Ambicijų vadovaučiai teatrui neturiu. Lenkijoje man tai siūlyta ne kartą ir visada atsisakydavau. Tačiau kadangi Eduardas Bojanovas vis tiek iš „Praktikos“ išeis, o teatrą kažkas turi perimti, man regis, turiu pabandyti tai padaryti. Elgiosi taip, lyg perimčiau pamainą. Tuos trejus metus, kuriems pasirašysiu kontraktą, ieškosiu teatro vadovo.

Ką rengiatės daryti „Praktikoje“?

Teatro formatas aiškus. Jį galima suformuluoti taip: drąsa, novatoriškumas, ieškojimai, bekompromisiškumas. Bet kartu tai – žiūroviškas teatras, parduodantis daug bilietų. Mums tai labai svarbu. Net ne komerciniu požiūriu, o todėl, kad „Praktika“ paneigia mitą, esą mūsų žiūrovų nedomina rimtos temos. Bilietai į mūsų teatrą nepigūs, bet Jame nėra kordebaleto ir nestatomos pigios komedijos. Ten rodomi sudėtingi spektakliai. Tai išsaugoti – labai svarbu.

Tikrai žinau, kad nepaversiu teatro į „Alio, mes ieškom talentų!“. Ne kiekvienas grynuolis mums tiks. Mūsų teatras kalbasi su žiūrovu. Mes ir toliau planingai dirbsime su svarbiomis temomis. Rusijoje apskritai stinga teatru, kurie imtysi socialinių temų. „Teatr.doc.“ ir „Praktika“ – du teatrai milžiniškoje šalyje, besigilinantys į socialines problemas. Blogiai ar geriau, daugiau ar mažiau talentingai, bet mes renkamės visuomenei svarbias temas. Galiai būti, kad kartais tai nesurukia kokybės, bet mes neužsiimame menu menu, vydamiesi genialumą.

Jau pradėjote dirbti?

Jau beveik suformavau repertuarą. Bet kol kas apie tai nekalbėkime, noriu sulaukti kontraktą. Galiu tik pasakyti, kad prisidės užsienio autoriu ir režisierių – amerikiečių, lenkų ir kitų.

O aktoriai?

Matyt, žinote, kad aktorių trupės pas mus nėra. Mes kviečiame režisierių, o jie renka aktorių grupes. Ką tik pas mus išyko premjera, spektaklį suvaidino Dailės teatro mokyklos studijos antrakursai. Žinoma, mano uždavinys – suteikti aikštę. Šiuo požiūriu mes atviri, bet kartoju, svarbiausia – dialogas su žiūrovu.

O ką pasakysite apie teatro situaciją šalyje?

Ji kritiška. Reikia apgalvotos teatro reformos. Ne ta prasme, kad reikia imtis skubų priemonių – kažką atleisti, kažką pastatyti į jo vietą. Reikalinga gili, apgalvota reforma.

Suprantu, kad mes jai nepasirengė. Bet keliu ši klausimą specialiai, kad nors pradėtume apie tai kalbėti. Ne galime išlaikyti tiek repertuarinių teatrų. Reikia žiūrėti tiesai į akis. Didžioji dalis repertuarinių teatrų žlugo – seni spektakliai, mažos algos. Bet juk negalima žmonių išmesti į gatvę. Todėl kiekvienam teatrui reikalingas ypatinges požiūris. Tokioje didelėje šalyje negali būti vieno sprendimo visiems.

Kokį įspūdį paliko Romos kino festivalis?

Aš nemėgstu festivalių. Suprantu, kad tai verslas, kad kuriame filmo įvaizdį, nes reikia jį parduoti. Bet tai neturi nieko bendra su menu. O man viskas, kas nesusiję su kūryba, neįdomu. Man atrodo, kad jei festivaliuose nebūtų prizu, o jų tikslas būtų paprasčiausiai parodyti filmus ir juos aptarti kartu su žiūrovais, iš festivalių būtų kur kas daugiau naudos. Kai atvežu filmą kur nors į mažą miestą ir ten susitinku su žiūrovais, tai savaime suprantama. O čia mes vaizduojame žvaigždes. Vaikstome raudonu kilimą, vilkdami išsinuomotus kostiumus.

Bet juk buvo malonus 2006-aisiais gauti Venecijoje jaunimo žiuri prizas už filmą „Euforija“?

Malonus, juolab kad prizininkų renka studentai. Tada aš dar net kažkaip pagarbiai žiūrėjau į prizus. Bet dabar man jau trisdešimt aštuonerių ir žinau apdovanojimų kainą.

Ar priskiriate save rusų kino Naujajai bangai, ar stengiatės nuo jos likti nuošalyje? Ar žiūrite šiuolaikių rusų režisierų filmus?

Pats savęs niekur negaliu priskirti. Tai – kinotyrininkų ir kritikų darbas. Bet jei mane priskirs Naujajai bangai, nuo jos neatsiribosiu. Savo kolegų filmus žiūriu, kai yra galimybė. Man įdomu, kuo dabar gyvena Borisas Chlebnikovas ir Nikolajus Chomerikis, ką jie mąsto apie pasaulį.

Kaip Jūsų žmona įvertino perspektyvą persikelti į Rusiją?

Karolina (Karolina Gruszka – lenkų aktorė, – red. past.) labai myli Rusiją. Mes su ja susipažinome, kai ji atvyko į Rusiją pažūrėti mūsų kino. Ji jau vaidina „Praktikoje“. Man labai patinka su ja dirbti, mes vėl dirbsime kartu. Žinoma, dažnai važinėsime į Lenkiją.

Jei dabar vestumėte meistriškumo dirbtuvės jauniems režisieriams, kokį pagrindinį patarimą jiem duotumėt?

Filmuoti, montuoti ir apskritai kurti filmą, nuolatos tarsi sėdint žiūrovų salėje. Kurti filmą kaip žiūrovui. Filmas ir spektaklis vyksta ne scenoje ir ne ekrane, jie pirmiausia vyksta žiūrovų salėje. Matyt savo darbą žiūrovo akimis – tai man atrodo labai svarbu.

PARENGĖ KORA ROČKINĖ

Parodos	„7md“ rekomenduoja
VILNIUS	
Nacionalinė dailės galerija <i>Konstitucijos pr. 22</i> XX a. Lietuvos dailės ekspozicija Paroda „Minios“ Paroda „Maršas. Iljos Fišerio 1946–1953 metų fotografijos“ Paroda „Apie praeivius ir kaimynus“	Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus <i>V. Putvinskio g. 64</i> Arūno Vaitkūno (1956–2005) paroda „Piešiniai“
Modernaus meno centras <i>Literatu g. 8</i> Romualdo Požerskio fotoparoda	Maironio lietuvių literatūros muziejus <i>Rotušės a. 13</i> „Sugrižimai“ (skirta išeivių rašytojų kultūriam gyvenimui Vokietijoje ir Austrijoje 1944–1950 metais) „...palieku visą mano judomąjį turtą“ – iš Maironio lietuvių literatūros muziejaus rinkinių
Galerija „Vartai“ <i>Vilniaus g. 39</i> iki 29 d. – paroda „Viražai“	„Poeto keliais ir keleliais“ – Maironio memorialinių vietų fotografijos „Mano malda iš senelio knygutės“ – dailininkės, Maironio giminaite Filomenos Linčiūtės-Vaitiekūnienės tapyba
„Prospekt“ fotografijos galerija <i>Gedimino pr. 43</i> Juozo Budraičio fotografijų paroda „Mano kinas. 1970–1990“	Moksleivių piešiniai pagal Jono Mačiulio-Maironio kūrybą; Fotomeninko Alberto Švenčionio „Lietuvos piliakalnių“ Vandos Zaborskaitės 90-osioms gyrimo metinėms skirta paroda „Laiko akimirknsnai šviečia amžinybės kelias“
Lietuvos dailininkų sąjungos galerija <i>Vokiečių g. 4</i> Ričardo Bartkevičiaus paroda „Paprasta kaip 2 x 2“	Adelės ir Pauliaus Galaunių namai <i>Vydūno al. 2</i> iki 31 d. – Eglių Petraitės-Talalienės kūrybos paroda „Prisilietimai“
Galerija „Arka“ <i>Ausros Vartų g. 7</i> Tapybos paroda „Ménulio slénis“ Vytauto Žirgulio tapybos paroda „Nebūtos istorijos“	Galerija „Meno parkas“ <i>Rotušės a. 27</i> Paroda, skirta „Auros“ 30 metų jubiliejui Elenos Žebrauskaitės Weir tapybos paroda „Atsiverianti mitologija“
„Lietuvos aid“ galerija <i>Trakų g. 13</i> iki 29 d. – Vytauto Kauno „Šviesos skliautai“	„Kauno langas“ <i>M. Valančiaus g. 5</i> Alfonso Paurazo ir Vytauto Tamoliūno paroda Juvelyrikos paroda „Siurprizas“ iki 31 d. – juvelyrų Aurelijos Lapinskaitės ir Česlovo Kavaliausko paroda „Minčių kelias“
Taikmosios dailės muziejus <i>Arsenalo g. 3 A</i> iki 31 d. – „Valdovų rūmų lobynas: Lietuvos ir Europos paveldo kldai“	Kauno menininkų namai <i>V. Putvinskio g. 56</i> Irenos Piliutyčės ir Onos Staskevičienės tekstilės paroda „Stebuklo beieškant“ Mokiniai grafikos darbų paroda „Lietuvių pasakos ir sakmės“
Lietuvos nacionalinis muziejus Naujasis arsenolas <i>Arsenalo g. 1</i> Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorija Lietuva carų valdžioje Lietuvos valstybių buities kultūra Kryždirbystė „Lietuvos diplomatinė tarnyba 1918–1940 m.“ Paroda „Vytautas Landsbergis – 100 knygų“ Primityviosios tapybos paroda	Galerija „Vitražo manufaktūra“ <i>Stiklių g. 6</i> Stiklo menininkų kūrinių paroda „NUO dėmės“
Kazio Varnelio namai-muziejus <i>Didžioji g. 26</i> K. Varnelio kūrybos ir kolekcijos ekspozicija Lankymas antradienių-šeštadienį iš anksto susitarus tel. 279 16 44	„The Gardens“ <i>Konstitucijos pr. 12A</i> Laros Favaretto paroda
Bažnytinio paveldo muziejus <i>Šv. Mykolo g. 9</i> Bažnytinio paveldo muziejaus ekspozicija Paroda „Atraskime savajių paveldą: Lentvario bažnyčia ir jos dekoras. 1905–1943“ Paroda „Lukiškių Dievo Motina. Kad būtų atvilgytos sudiržusios širdys...“ Ksenijos Jaroševaitės paroda „Sąžinės sąskaita“	„Juškų gallery“ <i>B. Radvilačio g. 6B</i> Paroda „Mažieji formatai mene“
Šiuolaikinio meno centras <i>Vokiečių g. 2</i> Paroda „(Kaip aš čia patekau). Tapyba Lietuvoje“ Paroda „Panorama 14. Rinktiniai darbai iš LE FRESNOY meno centro metinės parodos“, Šejlos Kamerių personalinė paroda	„Užupio galerija“ <i>Užupio g. 3</i> Juvelyrės paroda „Nustebink mane“
VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJOS GALERIJOS	„Skalvijos“ kino centras <i>Göstauto g. 2/15</i> Vikos Petrikaitės fotoparoda
Parodų salės „Titanikas“ <i>Maironio g. 3</i> Kosto Dereškevičiaus tapybos paroda „Sutikta moteris“	Pylimo galerija <i>Pylimo g. 30</i> iki 29 d. – Antano Gudaičio tapybos konkurso dalyvių kūrinių paroda
Galerija „Akademija“ <i>Pilies g. 44/2</i> Jono Vaitekūno tapyba, piešiniai	KAUNAS
Tekstilės galerija „Artifex“ <i>Gaono g. 1</i> Dovilės Gudačiauskaitės parodos „Dream Your Dream“	M. Žilinsko dailės galerija <i>Nepriklausomybės a. 12</i> Gėrano Andreas Ohldiecko grafika
A. ir A. Tamošaičių galerija „Židinys“ <i>Dominikonų g. 15</i> Dailininkų Tamošaičių kūryba XIX–XX a. pirmos pusės liaudies meno rinkiniai	Kauno paveikslų galerija <i>K. Donelaičio g. 16</i> iki 30 d. – paroda „leškoti moters“, skirta dailininkui Marcės Katiliūtės, Černės Perciukovičiūtės, Marijos Račkauskaitės-Cvirkinės ir Domicelės Tarabildaitės-Tarabildienės 100-ųjų gyrimo metiniui paminėjimui
Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus <i>V. Putvinskio g. 55</i> Paroda „Tautų arenos. Paryžius 1937“	„R galerija“ <i>Donelaičio g. 60</i> Felikso Jakubausko paroda „Švytėjimai“
	Kauno miesto muziejus <i>M. Valančiaus g. 6</i> Stiklo menininkų Artūro Rimkevičiaus, Sigito Grabišiauskaitės, Valdos Verikaitės ir Audronės Andrulevičienės kūrinių paroda „Ketur, jkvęti Bornholmo“ Algimanto Puipos tapybos paroda „Susapnuoti peizažai“
	„Laiptų galerija“ <i>Žemaitės g. 83</i> Miniatūrų paroda „Jau atvažiuoja šv. Kalėda“ Arūno Augučio kūrybos darbų paroda „žuvys, žmonės ir kiti mitologiniai personažai“
	Dailės galerija <i>Vilniaus g. 245</i> Paroda „Inčirauskų projektas – 40“
	Šiaulių universiteto dailės galerija <i>Vilniaus g. 141</i> nuo 21 – tarptautinio tapybos plenero „Nidos ekspresija 2012“paroda
	Vilniaus mažasis teatras <i>Vilniaus g. 141</i> nuo 21 d. 18.30 – M. Ivaškevičiaus „MADAGASKARAS“. Rež. statytojas – R. Tuminas, rež. – A. Dapšys

<p>22 d. 18.30 – A. Čechovo „TRYSESERYS“. Rež. – R. Tuminas</p> <p>23, 30 d. 12 val. – „MAMA KATINAS“. Rež. – E. Jaras</p> <p>27 d. 18.30 – F. Dürrenmatto „DAMOS VIZITAS“. Rež. – E. Jaras</p> <p>29 d. 18.30 – PREMJERA! H. Ibseno „HELGELANDO KARŽYGIAI“. Rež. – R. Cincėnas</p> <p>31 d. 18 val. – M. Ivaškevičiaus „MADAGASKARAS“. Rež. statytojas – R. Tuminas, rež. – A. Dapšys</p> <p>OKT/Vilniaus miesto teatras</p> <p><i>Ūkio banko teatro arenos</i></p> <p>23 d. 19 val. – W. Shakespeare'o „VASARVIDŽIO NAKTIOS SAPNAS“. Rež. – O. Koršunovas</p> <p>27 d. 19 val. – W. Shakespeare'o „HAMLETAS“. Rež. – O. Koršunovas</p> <p>28 d. 19 val. – W. Shakespeare'o „ISTABIOJI IR GRAUDŽIOJI ROMEO IR DŽULIJETOS ISTORIJA“. Rež. – O. Koršunovas</p> <p>Valstybinis jaunimo teatras</p> <p>21 d. 18 val. – „UŽSISPYRĖLĖS TRAMDYMAS“ (pagal W. Shakespeare'o). Rež. – A. Graužinis</p> <p>22 d. 12 val. – V.V. Landsbergio „ARKLIO DOMINKYO MEILĖ“. Rež. – A. Vidžiūnas (Salė 99)</p> <p>22 d. 18 val. – M. Frayn „TRIUKŠMAS UŽ KULISIŲ“. Rež. – P.E. Landi</p> <p>23 d. 12 val. – „RONJA PLÉŠIKO DUKTÉ“ (pagal A. Lindgren apysaką). Rež. – D. Jokubauskaitė</p> <p>23 d. 18 val. – „JIS IR JI“ (pagal J. Biliūno ir J. Janulaitytės-Biliūnienės laiškus). Scen. aut. ir rež. – B. Mar (Salė 99)</p> <p>27 d. 18 val. – O. Bogajevo „SLAPTOJI DVIRATININKŲ DRAUGIJA“. Rež. – A. Latėnas</p> <p>28 d. 18 val. – „LEDI MAKBET“ (pagal W. Shakespeare'o pjesę „Makbetas“). Rež. – A. Latėnas</p> <p>29 d. 12 val. – V.V. Landsbergio „ANGELŲ PASAKOS“. Rež. – V.V. Landsbergis (Salė 99)</p> <p>29 d. 18 val. – E. Scarpettos „VARGŠAI. ARISTOKRATAI“. Rež. – P.E. Landi</p> <p>30 d. 12 val. – J. Erlicko „BILIETAS IŠ DANGAUS“. Rež. – D. Jokubauskaitė (Salė 99)</p> <p>30 d. 18 val. – P.E. Landi „STRIP MAN SHOW – VISKAS APIE VYRUS“. Rež. – P.E. Landi</p> <p>31 d. 18 val. – V. Sigarevo „GUPELĖ“. Rež. – A. Lebeliūnas</p> <p>Rusų dramos teatras</p> <p>21 d. 18 val. – A. Vvedenskio „EGLUTĖ PAS IVANOVUS“. Rež. – J. Vaitkus</p> <p>22, 27, 29, 30 d. 11 val., 28 d. 11, 13 val. – šventinės koncertas vaikams „RUSIŠKA EGLUTĖ“. Rež. – O. Lapina</p> <p>22 d. val. – V. Mucharjamovo „AČIŪ, MARGOI!“ Rež. – J. Ščiukcis</p> <p>23 d. 12 val. – J. Ščiukcio „MOROZKO“. Rež. – J. Ščiukcis</p> <p>23 d. 18 val. – M. Macevicius „PRAKEIKTA MEILĖ“ (pagal P. Sanajevos apysaką „Palaidokite mane už grindjuostės“). Rež. – A. Jankevičius</p> <p>27 d. 18 val. – N. Simono „PASKUTINYSIS AISTRINGAS MEILLŪŽIS“. Rež. – O. Lapina, J. Bogdanovič-Golubeva</p> <p>30 d. 18 val. – F. Veberio „KVAILIŲ VAKARIENĖ“. Rež. – M. Poliščiukas (Prancūzija)</p> <p>31 d. 18 val. – „NAUJIJEI METAI ŽYDRAJAME ROJUJE (M. Poli spektaklio motyvais)</p> <p>Menų spaustuvė</p> <p>21 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – „MARKO (KAVOLIŲ KABARETAS)“ (pagal A. Melkūnaitės pjesę). Rež. – G. Ivanauskas (G. Ivanausko teatras)</p> <p>22 d. 12 val. <i>Juodojoje salėje</i> – „LAI LAI LAI“. Rež. – C. Graužinis (teatras „cezario grupė“)</p> <p>22 d. 12 val. <i>Kišeninėje salėje</i> – „AVINÉLIJO KELIONĖ“. Rež. – S. Degutytė („Stalo teatras“)</p> <p>22 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – „ARABIŠKA</p> <p>NAKTIS“. Rež. – C. Graužinis (teatras „cezario grupė“)</p> <p>27 d. 12 val. <i>Kišeninėje salėje</i> – „SENELĖS PASAKA“. Rež. – A. Giniotis (teatro laboratorija „Atviras ratas“)</p> <p>27 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – „FEEL LINK“. Kūrėjai ir atlirkėjai L. Žakevičius ir A. Gudaitė (jaunujų scenos menininkų programa „Atvira erdvė“)</p> <p>27 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – „PAUKŠČIAI“. Choreogr. – G. Ivanauskas (G. Ivanausko teatras)</p> <p>28 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – „PAUKŠČIAI“. Choreogr. – G. Ivanauskas (G. Ivanausko teatras)</p> <p>28 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – „NATO“. Rež. – A. Giniotis (teatro laboratorija „Atviras ratas“)</p> <p>28 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – „NATO“. Rež. – A. Giniotis (teatro laboratorija „Atviras ratas“)</p> <p>28 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – „NATO</p>

„Didieji lūkesčiai“

Savaitės filmai

Didieji lūkesčiai ***

Kalėdoms geriausiai tinka Charlesas Dickensas. Jo romanas „Didieji lūkesčiai“ nuolat sulaukia vis naujų ekrанизacijų. Kiekvienas režisierius ieško labiausiai savo laiką atitinkančio berniuko Pipo, kurį iš skurdo ir nykios ateities be jokių perspektyvų išvaduoja pabėgęs katorgininkas. Pipas nežino, kad kadaise pamaitintas ir paslėptas nusikalėlis yra jo gera darys. Jis tiki, kad tai – keistoji ponija Haveršam, kurios auklėtinė Estelė. Pipas myli nuo mažų dienų. Brendimo istorijos visada paklausios. Naujausių ekrанизaciją sukūrė Mike'as Newellas. Pagrindinius vaidmenis jis patikėjo Jeremy Irvinui, Ralphui Fiennesui, Helena Bonham Carter, Holiday Grainger, Robbie Coltrane'ui, Sally Hawkins (D. Britanija, JAV, 2012). (Vilnius, Kaunas)

Džekas Ryčeris ***

Įtariamasis nužudęs penkis žmones prašo tik vieno – surasti Džeką Ryčerį... Filmas sukurtas pagal britų rašytojo Lee Childo romanų sagos apie karinės žandarmerijos tyrėją ir klajoklį Džeką Ryčerį devintąjų knygų. Knygoje aprašytų beveik dviem žmogų žūgio Ryčerį filme vaidina ne toks austas ir jau penkiasdešimtmetis Tomas Cruise'as, bet to pakanka, kad jo he-rojus būtų nenugalimas. Šiakart Ryčeriu teks susidurti su galingu priešu, saugančiu didelę paslapčių. Christopherio McQuarrie filme taip pat vaidina Rosamund Pike, Robertas Duvalas ir kino režisierius Werneris Herzogas (JAV, 2011). (Vilnius, Kaunas, Klaipėda)

Hobitas: nelaukti kelionė ***

„Hobitas“ – pirmasis Oksfordo profesoriaus kalbininko J.R.R. Tolkieno romanas. Autorius jį skyriė pirmiausia savo vaikams. Dabar ir „Hobitą“, ir kiek vyresniems skaitytojams skirtą „Žiedų valdovą“ skaito visi. Pagal romanus sukurtus filmus žiūri taip pat. Tolkienas filmų jau nebesulaukė, bet, matyt, gerokai nustebintu sužinojęs, kad tapo toks populiarus tarp holivudinių kino gerbėjų. Režisierius Peteris Jacksonas gerai žino, ko reikia pasakų filmui, ir visko – stebuklų, siaubų, neįtikinimų scenų bei gerai paslėptos didaktikos – drėbtelių su kaupu. Hobitu filme tapo Martinas Freemanas, kurį dabar galime matyti ir BBC seriale „Šerlokas“. Taip pat vaidina Ianas Holmas, Christopheris Lee, Evangeline Lilly, Cate Blanchet, Manu Bennett, Stephenas Fry, Ianas McKellenas ir daugybė kompiuteriu sukurtų pabaiginių (JAV, 2012). (Vilnius, Kaunas)

Pi gyvenimas ***

Pagal ir pas mus madingą fantastinį ir ilgai neekranizuotinu laikytą Yanno Martelio romaną sukurtas Anglo Lee filmas pasakoja apie septyniolikmetį indą Pi, kuris kartu su šeima plaukia į Kanadą. Bet siaubingoje katastrofoje išgyvens tik Pi ir Bengalijos tigras, atsiliepiantis į Ričardo Parkerio vardą. Žvėri ir žmogų skiria labai daug kas, bet sieja tas pats instinktas išlikti. Taip atviroje vandenyno plūduriuojančioje gelbėjimosi valtyje prasidesta keista istorija. 3D technologija sukurtas filmas stebina vizualiais efektais. Pagrindinius vaidmenis sukūrė Surajus Sharma, Irrfanas Khanas, Adilas Hussainas ir keturi tigrai (JAV, 2012). (Vilnius, Kaunas, Klaipėda)

Virš įstatymo ****

Stilingas ir niūrus Johno Hilicoato filmas, kurio premjera įvyko šiemet Kanuose, perkels į Didžiosios depresijos apimtus Amerikos Pictus alkoholio draudimo laikais. Trys Bondurantų šeimos broliai – Džekas, Forestas ir Hovardas – verčiasi alkoholio gamyba. Jauniausias Džekas tikisi užsidirbtį pinigų ir nustebinti savo merginą. Forestas – liūdnas ir įtarus. Hovardas nuolat kovoja su šeimos verslo priešais – policininkais. Filmo pagrindu tapo Matto Bonduranto romanas „Girčiausia pasauliųje apygarda“, kuriam jis aprašė savo senelio likimą. Filmo scenarijus autoriu – kompozitorius ir atlirkėjas Nickas Cave'as. Pagrindinius vaidmenis sukūrė Shaia LaBoeufas, Guy Pearce'as, Tomas Hardy ir Jessica Chastain (JAV, 2012). (Vilnius, Kaunas)

***** – šedevras, **** – pasižiūrėti būtina, *** – geras filmas, ** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – nickalas

Redaktorė – Monika Krikštopaitytė

Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė

Kinas – Živilė Pipinytė | Teatras – Milda Brukštutė

Publicistikai – Laima Kreivytė | Stilius – Rita Markulienė

Dizainas – Jokūbas Jacobskis | Maketas – Vanda Čemerkaite

Kino repertuaras

VILNIUS

Forum Cinemas Vingis

21–23, 26, 27 d. – Zambezia (PAR) – 11.20, 17 val.; 24 d. – 11.20; 25 d. – 17 val.
21 d. – Zambezia (3D, PAR) – 13.15, 13.30, 19.10, 21.20; 22, 23, 25–27 d. – 13.30, 19.10, 21.20; 24 d. – 13.30
21 d. – Pi gyvenimas (3D, JAV) – 11, 18.45, 21.45; 22, 23, 26 d. – 11, 14, 15.45, 18.45, 21.45; 24 d. – 11, 14, 15.45; 25 d. – 14, 15.45, 18.45, 21.45; 27 d. – 11, 14, 15.45, 21.45
21–23, 26, 27 d. – Didieji lūkesčiai (D. Britanija, JAV) – 12, 14.40, 18.15, 21 val.; 24 d. – 12, 14.40; 25 d. – 14.40, 18.15, 21 val.

27 d. – Džekas Ryčeris (JAV) – 19 val.

25 d. – „Saulės cirkas“: visatos pakrašty (3D, JAV) – 20.30

21–23, 26, 27 d. – Legendos susivienija (JAV) – 12.15, 14.20, 16.30, 18.30; 24 d. – 12.15, 14.20, 16.30; 25 d. – 14.20, 16.30, 18.30; 21–24, 26, 27 d. – 11.20 (originalo k.)

21 d. – Optimisto istorija (JAV) – 18.20, 21 val.; 22, 23, 26, 27 d. – 12.30, 15.20, 18.20, 21 val.; 24 d. – 12.30, 15.20; 25 d. – 15.20, 18.20, 21 val.

21–23, 25–27 d. – Širdžių édikas (JAV) – 14.15, 16.40, 19.10, 21.40; 24 d. – 14.15

21–23, 26, 27 d. – Hobitas: nelaukti kelionė (HFR, JAV, N. Zelandija) – 12.10, 16.20,

20.30; 25 d. – 16.20

21–23, 26 d. – Hobitas: nelaukti kelionė (N. Zelandija) – 11.40, 15.30, 19.30; 24 d. – 11.40; 25 d. – 15.30, 19.30; 27 d. – 11.40,

15.30; 21–23, 26, 27 d. – Brékstanti aušra. 2 dalis (JAV) – 12.50, 18.40; 24 d. – 12.50; 25 d. – 18.40; 21–23, 25–27 d. – 007 operacija

Skyfall (JAV) – 15.40, 21.20; 24 d. – 15.40;

21–23, 25–27 d. – Apgaulinga aistra (JAV) – 20.45

21–23, 25–27 d. – Debesų žemėlapis (Vokietija, JAV, Singapūras, Honkongas) – 13.30, 17,

20.30; 24 d. – 13.30; 21–23, 26, 27 d. – Virš įstatymo (JAV) – 15, 20.45; 24 d. – 15 val.; 25 d. – 20.45; 21–23, 25–27 d. – Karališkas romanas (JAV) – 17.30

Forum Cinemas Akropolis

Gruodžio 25 d. kino teatras nedirbs

21–24, 26, 27 d. – Zambezia (PAR) – 10.30, 15.15; 21–24, 26, 27 d. – Zambezia (3D, PAR) – 12.45, 18.30

21–23, 26, 27 d. – Pi gyvenimas (3D, JAV) – 12.30, 15.30, 18, 21.15; 24 d. – 12.30, 15.30, 18 val.

21 d. – Didieji lūkesčiai (D. Britanija, JAV) – 16.15, 19, 21.40; 22, 26, 27 d. – 10.45,

13.30, 16.15, 19, 21.40; 24 d. – 10.45, 13.30, 16.15

27 d. – Džekas Ryčeris (JAV) – 19 val.

21–23, 26, 27 d. – Optimisto istorija (JAV) – 11.15, 14, 16.45, 19.30, 21.50; 24 d. – 11.15, 14, 16.45, 19.30, 21.50

21–23, 26, 27 d. – Pi gyvenimas (3D, JAV) – 15.30, 18, 21.15; 24 d. – 15.30, 18, 21.15

21 d. – Hobitas: nelaukti kelionė (N. Zelandija) – 11.40, 15.30, 19.30; 24 d. – 11.40, 15.30, 19.30; 27 d. – 11.40, 15.30; 25 d. – 15.30; 26 d. – 17 val.; 27 d. – 19 val.

21 d. – Optimisto istorija (JAV) – 19.30, 22,

25 d. – 21 val.; 23 d. – 20.15; 27 d. – 17 val.; 22 d. – 16.30;

22 d. – Karališka drąsa (JAV) – 17 val.; 23 d. – 16 val.; 22 d. – Ledynmetis 4 (JAV) – 15.30; 23 d. – 15 val.

22 d. – Pragaras rojuje (JAV, Ispanija) – 17.30;

23 d. – 19 val.; 25 d. – 19.15; 26 d. – 20.30;

27 d. – 18.15

23 d. – Pabandom iš naujo (JAV) – 17 val.;

25 d. – 17.15; 26 d. – 18.30

25 d. – Meilė yra viskas, ko reikia (Danija) – 19.15; 26 d. – 16 val.

25 d. – Mažylis Nikolia (Prancūzija) – 17.30;

26 d. – 17.15; 26 d. – Laukinės gulbės (Danija) – 17 val.; 26 d. – Kamų liūtai – 21 val.

27 d. – Aš taip pat (Ispanija) – 15.30

21–23, 26, 27 d. – 007 operacija Skyfall (JAV) – 21.30

„Skalvijos“ kino centras

21 d. – Angelų dalis (D. Britanija, Prancūzija, Belgija, Italija) – 16 val.; 22 d. – 20.10; 23 d. – 18.40; 26 d. – 17 val.; 27 d. – 16 val.

22 d. – Stebuklų laukas (rež. M. Survila, dok. f.) – 17.20; 23 d. – 16 val.

22 d. – Kruliko kelias anapus (Rumunija, Lenkija) – 18.40; 23 d. – 20.40; 26 d. – 21.10; 27 d. – 19.10

26 d. – Narcizas (rež. D. Gasiūnaitė) – 19 val.; 27 d. – 20.40

22 d. – Pokalbiai rimtomis temomis (rež. G. Beinoriūtė) – 16 val.; 23 d. – 17.20

27 d. – Liza, namo! (rež. O. Buraja) – 18 val.

22 d. – animacinių filmų programa „Kalėdinis Tindirindis“ – 14 val.; 23 d. – 14 val.

Pasaka

21 d. – Širdžių édikas (JAV) – 17 val.; 25 d. – 20.30; 26 d. – 21.15; 27 d. – 19.15, 21 val.

21, 25, 26 d. – Magiškas Paryžius 3 (Prancūzija) – 19 val.; 22 d. 19, 21.15; 23 d. – 18 val.; 27 d. – 15, 21.30

21 d. – Veidas už balso – Virgilijus Kestutis Noreika (rež. V. Vareikytė) – 21 val.; 22 d. – 18.30; 23 d. – 17.30; 25 d. – 19.30

21 d. – Laukiniai (JAV) – 18 val.; 22 d. – 21.30; 23 d. – 21 val.; 27 d. – 20.30

21 d. – Septynių psychopatai (D. Britanija) – 21.30; 22 d. – 19.30; 23 d. – 19.30; 25 d. – 19.30; 26 d. – 19.30; 27 d. – 19.30

21 d. – Hobitas: nelaukti kelionė (HFR, JAV, N. Zelandija) – 12.10, 16.20,

14.45, 17, 18.10, 20.30, 21.35; 22 d. – 11.20, 17,

20.30; 24 d. – 11.20, 14.45, 18.10; 25 d. – 14.45, 18.10; 21–23, 25–27 d. – Širdžių édikas (JAV) – 19.45, 22 val.; 24 d. – 22 val.

21–24, 26, 27 d. – Legendos susivienija (3D, JAV) – 11.15; 21–23, 26, 27 d. – Legendos susivienija (JAV) – 12.15, 14.30, 17.30; 24 d. – 12